

De prijs van onafhankelijkheid

Een ontstaansgeschiedenis van de Vijfdaagse Oorlog

Gijs Boor
UNIVERSITEIT UTRECHT

Samenvatting

In dit onderzoek wordt het ontstaan van de Vijfdaagse Oorlog verklaard aan de hand van regionale politieke spanningen. Het gaat hierbij niet om het beantwoorden van een schuldvraag, maar om het inventariseren en analyseren van de complexe regionale spanningen waaruit dit conflict is ontstaan. Hiervoor wordt in deze scriptie gebruik gemaakt van bronmateriaal zoals een fact finding rapport en veiligheidsdoctrines van de twee belangrijkste partijen. Door deze twee te vergelijken blijkt dat deze doctrines onverenigbaar zijn en wrijving zonder concessies onvermijdelijk was. Gedreven door de spirituele betekenis van Zuid-Ossetië zette de Georgische president Saakasjvili de onafhankelijke koers van Sjevardnadze door, waar de Russische president Poetin dit als een bedreiging voor de Russische veiligheid zag. Op basis hiervan nam de waarde van Zuid-Ossetië voor Poetin toe en werd Saakasjvili's doel van territoriale integriteit bemoeilijkt. Door vasthoudendheid van zowel Poetin als Saakasjvili verdween de-escalatie vervolgens al snel van tafel. Ondanks hoop van Saakasjvili bracht de Westerse steun niet de door hem gewenste oplossing rondom Zuid-Ossetië, maar zorgde dit wel voor verdere wrijving met Rusland. Hieruit ontstond een giftige cocktail waarbinnen spanningen zo hoog opliepen dat de Vijfdaagse Oorlog als prijs voor de onafhankelijke Georgische koers in augustus 2008 uitbrak.

Inhoudsopgave

Inleiding	3
1. Zuid-Ossetië: Kaukasisch Kosovo?	6
2. Pax Russica	15
3. Gedeeld verleden, verdeeld heden	23
4. Goede burenen, verre vrienden	32
Conclusie	39
Bronnen	41
Literatuur	43

Inleiding

Op het kruispunt tussen Europa en Azië, ingeklemd tussen de Zwarte Zee en Kaspische Zee en omgeven door regionale supermachten Turkije, Rusland en Iran ligt de Kaukasus. Door deze ligging hebben verschillende bezetters ieder hun stempel op deze regio gedrukt en zo de Kaukasus gemaakt tot hoe die nu is. Dit verleden in combinatie met de geografische grens tussen Europa en Azië die dwars door de Kaukasus loopt, maakt dat journalist Thomas de Waal deze regio beschouwt als een ‘geopolitical seismic zone’.¹ Dit betekent dat bepaalde geopolitieke ‘seismische activiteit’ hier tot zwaardere ‘bevingen’ leidt dan in andere regio’s. Het meest recente voorbeeld hiervan is de Vijfdaagse oorlog in Zuid-Ossetië in 2008 tussen Rusland en Georgië. De Georgische artilleriebeschieting van Tschinvali (Zuid-Ossetië) in de nacht van 7 augustus 2008 zette een kettingreactie van de Russische land- en luchtmacht in gang die ‘Europe’s first war of the 21st century’ voortbracht.² De nadruk in deze scriptie ligt dan ook op het beantwoorden van de volgende vraag: Hoe droegen regionale politieke spanningen bij aan het ontstaan van de Vijfdaagse Oorlog in augustus 2008?

Het belang van deze vraag kan worden aangetoond door te wijzen op het feit dat Georgië de Kaukasische republiek is die volgens Svante Cornell, specialist op het gebied van politiek en veiligheid in de Kaukasus, het meest is getroffen door interne strijd na 1988 (twee oorlogen met etnische minderheden en een burgeroorlog) en Russische inmenging in binnenlandse politiek.³ Dit maakt, samen met het feit dat de Vijfdaagse Oorlog in Georgië plaatsvond, Georgië de meest logische casestudy voor het concreet bestuderen van ‘geopolitieke bevingen’.

Over de Kaukasus in algemene zin is veel geschreven, en zo ook over de Vijfdaagse Oorlog. Rahman, docent Internationale Betrekkingen aan de Universiteit van Chittagong, probeert in zijn artikel het ontstaan van de Vijfdaagse Oorlog te begrijpen aan de hand van drie hypothesen. Hierbij ligt zijn focus bij het verklaren van wat hij de Russische inval in Zuid-Ossetië noemt. Dit wekt de feitelijk onjuiste suggestie dat Rusland dit conflict begon en negeert de belangen van de Zuid-Ossetische bevolking en daarmee de regionale dynamiek. Ook in het werk van politicologe Pallin en militair analist Westerlund ‘Russia’s war in Georgia: lessons and consequences’ ligt de nadruk op het Russische militaire ingrijpen. Dit wordt ook door journalist Mark Ames geconstateerd. Volgens hem leunden academici en

---

¹ Thomas de Waal, *The Caucasus: An introduction* (New York, 2010), 1.

² Michael Emerson, ‘Post-Mortem on Europe’s First War of the 21st century’, *CEPS Policy Brief* 167 (2008), 1-7, aldaar 1.

³ Svante E. Cornell, *Small nations and great powers: a study of ethnopolitical conflict in the Caucasus* (Londen, 2001), 130.

kranten voor het verklaren van de Vijfdaagse Oorlog te veel op de aanname dat Rusland Georgië onverwachts binnenviel.⁴ Op basis van deze kritiek verschuift hij de schuldlast naar Georgië. Deze visies zijn echter te simplistisch voor dit conflict omdat zij geen recht doen aan de (geschiedenis van) de regionale geopolitieke dynamiek.

Deze constatering wordt verder versterkt door het feit dat er over het ontstaan van de Vijfdaagse Oorlog twee visies bestaan: de Georgische en de Russische. De Georgische regering ziet dit conflict als een inval terwijl de Russische regering spreekt van een vredesmissie.⁵ Het fact finding rapport van de Zwitserse diplomate Heidi Tagliavini en de veiligheidsdoctrines van zowel Georgië als Rusland dienen als primaire bronnen. Als analytisch concept wordt ‘frozen conflict’ gebruikt. Professor in de Internationale Betrekkingen Neil MacFarlane definieert dit als conflicten zonder grootschalig geweld met een duurzame wapenstilstand waarin pogingen tot uiteindelijke (politieke) vrede herhaaldelijk mislukken.⁶ Hier is ook sprake van in de aanloop naar de Vijfdaagse Oorlog. Door deze primaire bronnen aan te vullen met secundaire literatuur kan dit onderzoek gericht op regionale geopolitieke spanningen het begrip over het ontstaan van de Vijfdaagse Oorlog vergroten.

Dit onderzoek kijkt naar de aanloop van de Vijfdaagse Oorlog waarbij de focus ligt op het verklaren van het ontstaan van deze oorlog. Dit wordt gedaan aan de hand van vier deelvragen. De eerste deelvraag gaat over de spanningen tussen Georgië en Zuid-Ossetië. Hierbij gaat kort aandacht uit naar de geschiedenis van Zuid-Ossetië. Dit om te begrijpen welke conflicterende belangen de Zuid-Ossetische regering enerzijds en de Georgische regering anderzijds heeft. Vervolgens zal een eerder conflict dat in 1991-1992 plaatsvond behandeld worden waarmee zal worden aangetoond hoe eerdere spanningen bijdroegen aan de Vijfdaagse Oorlog. De tweede deelvraag gaat over de relatie tussen Rusland en Zuid-Ossetië. Met dit hoofdstuk zal duidelijk worden waarom Rusland zijn steun verleende en hoe deze steun bijdroeg aan de Vijfdaagse Oorlog. In het hoofdstuk wat hierop volgt staan de geopolitieke spanningen tussen Rusland en Georgië als belangrijkste partijen binnen de Vijfdaagse Oorlog centraal. Aan de hand van een vergelijking tussen de veiligheidsdoctrines

---

⁴ The Nation, ‘The Cold War That Wasn’t. Deconstructing the New York Times fairy tale about how nasty Russia invaded innocent Georgia.’ (22 oktober 2008) <https://www.thenation.com/article/archive/cold-war-wasnt/> (24 maart 2020).

⁵ Heidi Tagliavini, ‘Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia Report’ Vol. 2, (September 2009) https://www.mpil.de/en/pub/publications/archive/independent_international_fact.cfm (13 december 2019), 186-190.

⁶ S. Neil MacFarlane, ‘Frozen Conflicts in the Former Soviet Union – The Case of Georgia/South Ossetia’, in: IFSH (red.), *OSCE Yearbook 2008* (Baden-Baden 2009), 23-33, aldaar 23.

van zowel Rusland als Georgië worden de verslechtering van de relaties, inherente spanningsoploop en Russische belangen met betrekking tot Georgië na de val van de Sovjet-Unie duidelijk. Het laatste hoofdstuk behandelt de rol die machten op afstand in de regio spelen. Hierbij wordt gekeken naar de rol van de Europese Unie en de Verenigde Staten in de aanloop naar dit conflict. Aangezien Georgië zich na onafhankelijkheid, tot frustratie van Rusland, in toenemende mate op het Westen heeft georiënteerd kwam er zowel vanuit de EU als de VS steun voor Georgië. Hierdoor heeft de aanwezigheid van de EU en de VS mogelijk een bijdrage geleverd aan de verdere escalatie van spanningen die al in de regio bestonden.

1. Zuid-Ossetië: Kaukasisch Kosovo?

Om te kunnen achterhalen hoe geopolitieke spanningen aan het ontstaan van de Vijfdaagse Oorlog bijdroegen is het cruciaal om het verleden van de betwiste regio waarin deze oorlog zich afspeelde te begrijpen. Hiervoor zal gebruik gemaakt worden van ‘frozen conflict’ als analytisch concept. Ook in de relatie tussen Georgië en Zuid-Ossetië heerste namelijk geen duurzame vrede waarmee politieke spanningen nooit volledig naar de achtergrond verdwenen. Om enerzijds het verleden en anderzijds de invloed van dit ‘frozen conflict’ op het ontstaan van de Vijfdaagse Oorlog te begrijpen ligt in dit hoofdstuk de nadruk op Zuid-Ossetië met aandacht voor de ontstaansgeschiedenis, politieke belangen en de relatie met Georgië.

Afbeelding 1: Kaart van Georgië, Noord-Ossetië en Zuid-Ossetië bron: <https://publications.parliament.uk/pa/cm200809/cmselect/cmdfence/276/27606.htm>

Betwiste regio, betwist verleden

Zuid-Ossetië is een internationaal niet-erkende, *de facto* onafhankelijke republiek langs de noordgrens van Georgië aan de voet van de Kaukasus.⁷ De oppervlakte beslaat 3900 vierkante kilometer en omvat twee (kleine) steden: de hoofdstad Tschinvali en Java.⁸ Tegenwoordig bestaat de bevolking voornamelijk uit Osseten, maar over hoe lang zij in Zuid-Ossetië wonen bestaat discussie tussen Georgische en Zuid-Ossetische historici. Dit is een belangrijke kwestie in het conflict.⁹ In de Georgische optiek geldt Zuid-Ossetië als een van de oudste historische centra van de materiële en spirituele cultuur van het Georgische volk.¹⁰ Deze positie is vergelijkbaar met die van de Servische regering ten opzichte van Kosovo. Hoewel de naam ‘Osseti’ Georgisch is, wordt in Georgië niet gesproken van ‘Ossetië’ maar van de *Shida Kartli*-regio: de ‘binnenste, verbindende provincie’.¹¹ Met deze spirituele betekenis wordt beweerd dat de Osseten zich pas in de zeventiende eeuw vanuit hun thuisland Noord-Ossetië in Georgië vestigden en hierdoor nieuwkomers zijn op Georgisch grondgebied.¹² Naast deze spirituele betekenis gaat een onafhankelijk Zuid-Ossetië in tegen de territoriale integriteit van Georgië. In artikel 1 van de Georgische grondwet van 1995 staat namelijk dat ‘Georgia shall be an independent, unified and indivisible state [...] including the Autonomous Soviet Socialist Republic of Abkhazia and the Former Autonomous Region of South Ossetia.’¹³ Om deze reden was voor zowel Sjevardnadze als Saakasjvili afscheiding ondenkbaar en werd de Ossetische claim op dit gebied afgedaan als absurd.¹⁴ Om tot een oplossing te komen eist de Georgische regering dat de Zuid-Ossetische regering elke vorm van eenwording met Noord-Ossetië afzweert.¹⁵

De Osseten, die naar zichzelf verwijzen als *Iron* en naar Ossetië als *Iriston*, vormen een Iraanse bevolkingsgroep die direct afstamt van de nomadische Alanen die over de Kaukasus heersten in de eerste vier eeuwen na Christus.¹⁶ Door vermenging met andere

---

⁷ International Crisis Group, ‘Georgia: Avoiding War in South Ossetia’, (26 november 2004) <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/caucasus/georgia/georgia-avoiding-war-south-ossetia> (12 december 2019), 2.

⁸ Ibidem, 8.

⁹ Dennis Sammut en Nikola Cvetkovski, *The Georgia-South Ossetia Conflict* (Londen 1996), 7.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem, 8.

¹² Ibidem, 7.

¹³ Georgisch Parlement, ‘The Constitution of Georgia’ (27 december 2006)

http://www.parliament.ge/files/68_1944_951190_CONSTIT_27_12.06.pdf (25 maart 2020).

¹⁴ Marietta König, ‘The Georgian-South Ossetian Conflict’, in: IFSH (red.), *OSCE Yearbook 2004* (Baden-Baden 2005), 237-249, aldaar 240.

¹⁵ Cornell, *Small nations and great powers*, 182.

¹⁶ König, ‘The Georgian-South Ossetian Conflict’, 239.

volkeren ‘ontstonden’ de huidige Osseten tussen de zestiende- en achttiende eeuw.¹⁷ De Ossetische taal heeft ook Iraanse wortels en is direct verwant aan het Perzisch. Voor het schrift wordt een aangepast Cyrillisch alfabet gebruikt.¹⁸ De Osseten delen hun geloof met de Georgiërs: beide zijn overwegend Georgisch-orthodox en zien Sint-Joris als hun beschermheilige.¹⁹ Volgens de Ossetische geschiedenis wonen de Osseten al eeuwenlang in één Ossetische natie die zowel ten noorden als ten zuiden van de Kaukasus ligt. Hierbij wordt de afstamming van de Alanen als bewijs van historische aanwezigheid benadrukt.²⁰ Als gevolg van Mongolische invasies in de dertiende eeuw werden de Alanen van de steppes in de Noord-Kaukasus de bergen in verdreven, waar ze door lokale inmenging Osseten werden.²¹ Door de Mongoolse overheersing was terugkeer naar het voormalige Alanische grondgebied onmogelijk en trokken de eerste Osseten naar het zuiden van het Kaukasusgebergte. Hiermee was de eerste Ossetische populatie op het huidige Georgische grondgebied een feit.²² Dit is eerder dan de Georgische historische visie beweert. De Osseten benadrukken dat zij en de Georgiërs meer dan duizend jaar in vrede samenleefden.²³ Dit veranderde in de loop van de 20^e eeuw waarmee de wens van herstel van de Ossetische natie steeds sterker werd. De Zuid- Ossetische regering ziet onafhankelijkheid van Georgië als middel tot dit doel en is bereid onafhankelijkheid op te geven zodra hereniging met Noord-Ossetië is bereikt.²⁴ Symbolisch wordt deze eenheid al weergegeven doordat de Noord- en Zuid-Ossetische regeringen eenzelfde vlag en wapenschild gebruiken.²⁵

Revolutie

De Russische revolutie en het ontstaan van de Sovjet-Unie maakte een einde aan het vreedzaam naast elkaar bestaan van Osseten en Georgiërs. De mensjewistische overheid van Georgië zag kans om de Russische annexatie van 1801 te herstellen en verklaarde zich op 26 mei 1918 onafhankelijk.²⁶ Deze onafhankelijkheidsverklaring had ook betrekking op de

---

¹⁷ König, ‘The Georgian-South Ossetian Conflict’, 239.

¹⁸ Dennis Sammut, *Georgia-South Ossetia*, 6.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibidem, 7.

²¹ Oleg Bubenok, ‘The Ossets in the Southern Caucasus: Natives or Newcomers?’, *The Caucasus & Globalization* 1 (2007) 4, 119-132, aldaar 122.

²² Ibidem, 125.

²³ Sammut, *Georgia-South Ossetia*, 7.

²⁴ Pål Kolstø en Helge Blakkisrud, ‘Living with Non-recognition: State- and Nation-building in South Caucasian Quasi-states’ *Europe-Asia Studies* 60 (2008) 3, 483-509, aldaar 503.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Julian Birch, ‘Ossetiya – land of uncertain frontiers and manipulative elites’, *Central Asian Survey* 18 (1999) 4, 501-534, aldaar 502.

Osseten ten zuiden van de Kaukasus. Tegen hun wil in waren zij nu afgesneden van hun ‘landgenoten’ in Noord-Ossetië wat deel bleef van de Russische republiek.²⁷ In een poging tot herstel van de ‘Ossetische natie’ kozen de Osseten in Georgië de kant van de bolsjewieken.²⁸ Hierdoor kwamen de Osseten en de mensjewistische Georgische staat lijnrecht tegenover elkaar te staan.²⁹ De Georgische staat toonde weinig sympathie: Zuid-Ossetië werd elk recht op zelfbestuur ontzegd en protesten werden hard neergeslagen omdat deze de territoriale integriteit van de Georgische staat bedreigden.³⁰ Het hoogtepunt van dergelijke repressie lag in 1920 toen vijftienduizend mensen omkwamen, door een vermeende zuivering twintigduizend Osseten naar Rusland vluchtten en dorpen en gewassen werden verbrand door de Georgische Volkswacht om te zorgen dat de Osseten hun ondergeschiktheid aan de Georgische staat begrepen.³¹ In 1990 bestempelde het parlement van Zuid-Ossetië deze acties van de Georgische Volkswacht officieel als een genocide.³² Volgens König, onderzoekster verbonden aan de OSCE, belasten deze gebeurtenissen ook de huidige relatie tussen Georgië en Zuid-Ossetië.³³

Aan dit geweld kwam een einde toen de Georgische staat gesovjetiseerd werd binnen de ‘Transkaukasische Socialistische Federatieve Sovjetrepubliek’.³⁴ Zuid-Ossetië verkreeg de status van autonoom *oblast* (regio) in april 1922, twee jaar later volgde de ‘moederrepubliek’ Noord-Ossetië die werd benoemd tot autonome socialistische Sovjetrepubliek.³⁵ Vanuit Georgisch perspectief werd deze beslissing genomen om elke poging tot Georgische onafhankelijkheid te verzwakken.³⁶ Tevens beschouwde de Georgische bevolking Zuid-Ossetië door deze beslissing als een kunstmatige- en door de Sovjets geforceerde entiteit.³⁷ Onder het Sovjetbewind verdwenen deze spanningen door het gebruik van Russisch en Georgisch als talen van administratie en gemengde huwelijken naar de achtergrond waardoor dit conflict zonder blijvende oplossing leek te ‘bevriezen’.³⁸

---

²⁷ Birch, ‘Ossetiya’, 502.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem.

³⁰ König, ‘The Georgian-South Ossetian Conflict’, 240.

³¹ Birch, ‘Ossetiya’, 502.

³² Zuid-Ossetisch Ministerie van Buitenlandse Zaken, ‘Declaration of the Genocide of 1920 in South Ossetia’ (22 juni 2011) <http://www.mfa-rso.su/en/node/362> (25 maart 2020).

³³ König, ‘The Georgian-South Ossetian Conflict’, 240.

³⁴ Cornell, *Small nations and great powers*, 138.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Ibidem.

³⁷ ICG, ‘Georgia: Avoiding War in South Ossetia’, 3.

³⁸ Gerard Toal, ‘Russia’s Kosovo: A Critical Geopolitics of the August 2008 War over South Ossetia.’, *Eurasian Geography and Economics* 49 (2008) 6, 670-705, aldaar 674.

Georgië voor Georgiërs

Met de invoering van *perestrojka* onder Gorbatsjov herleefden oude spanningen en ontdeedde dit ‘frozen conflict’.³⁹ De toegenomen politieke vrijheid zorgde voor een opleving van het Georgisch nationalisme.⁴⁰ Door ingesleten argwaan voor de Georgische staat resulteerde dit in Zuid-Ossetië in angst voor Georgisch ‘chauvinisme’ en verlies van etnische identiteit.⁴¹ Deze angst werd waarheid toen de radicale nationalist in hun strijd voor Georgische onafhankelijkheid onder leiding van Zviad Gamsachoerdia invloed vergaarden met hun slogan ‘Georgië voor Georgiërs’.⁴² Uiteindelijk won Gamsachoerdia de verkiezingen en kreeg onafhankelijkheid van de Sovjet-Unie de hoogste prioriteit.

Het was dan ook problematisch toen in januari 1989 het bestuur van Zuid-Ossetië in Moskou opnieuw een onafhankelijkheidsclaim indiende.⁴³ Vanwege toenemende zorgen over Gamsachoerdia’s nationalisme stichtte Alan Chochiev in Zuid-Ossetië zijn eigen volksbeweging ‘Adamon Nikhas’: ‘stem van het volk’.⁴⁴ De vlam sloeg in de pan toen het Georgische parlement in september en november 1989 wetten invoerde om het Georgisch en het Russisch de enige twee officiële talen te maken in Zuid-Ossetië.⁴⁵ Voor de Ossetische bevolking was dit discriminerend omdat maar veertien procent van de bevolking Georgisch sprak.⁴⁶ De eerste gevechten tussen Georgiërs en Osseten begonnen en namen vanaf 1990 in intensiteit toe. In Gamsachoerdia’s toespraken klonk in toenemende mate anti-Ossetisch sentiment door, zoals dit in de jaren twintig ook heerste.⁴⁷ Hij stelde dat de Osseten als ‘nieuwe’ minderheid geen recht hadden op een staat in Georgië omdat Noord-Ossetië hun thuisland is en verklaarde in juni 1990 dat ‘mixed marriages [are] a threat to the survival of the Georgian nation.’⁴⁸ Dit terwijl onder Sovjetbewind trouwen en samenleven tussen Georgiërs en Osseten nog vrij gewoon was.

In een poging om herhaling van de vermeende zuiveringen in de jaren twintig te voorkomen verklaarde het bestuur van Zuid-Ossetië zich op 20 september 1990 onafhankelijk als de ‘Zuid-Ossetische democratische republiek’.⁴⁹ Want zoals ook uit Tagliavini’s rapport

---

³⁹ Tracey German, ‘Abkhazia and South Ossetia: Collision of Georgian and Russian Interests’ *Russie.Nei.Visions* (2006) 11, 6.

⁴⁰ Birch, ‘Ossetiya’, 503.

⁴¹ German, ‘Abkhazia and South Ossetia’, 6.

⁴² Ibidem.

⁴³ Birch, ‘Ossetiya’, 503

⁴⁴ König, ‘The Georgian-South Ossetian Conflict’, 240.

⁴⁵ Birch, ‘Ossetiya’, 503.

⁴⁶ Dennis Sammut, *Georgia-South Ossetia*, 6

⁴⁷ Birch, ‘Ossetiya’, 503.

⁴⁸ Ibidem, 503-504.

⁴⁹ Ibidem, 503.

blijkt: ‘It goes without saying that it was absolutely impossible for South Ossetia to remain a constituent entity of the “independent Georgian state” against such a backdrop.’⁵⁰ De Georgische Opperste Sovjet annuleerde deze verklaring een dag later, maar dit werd genegeerd door de Zuid-Ossetische regering toen zij verkiezingen uitriep op 16 oktober 1990.⁵¹ Hoewel de Georgische staat dit besluit verwierp vonden deze verkiezingen plaats op 9 december en kwam de Georgische reactie op 11 december met de afschaffing van de autonome status van Zuid-Ossetië.⁵²

Vanaf dit punt was verdere escalatie onvermijdelijk en brak in het voorjaar van 1991 oorlog uit.⁵³ In februari 1991 werd Tschinvali bezet door Georgische troepen.⁵⁴ Net als in de jaren 20 werden Osseten verdreven door het platbranden van dorpen en vonden er aanhoudende bombardementen op Tschinvali plaats.⁵⁵ Er wordt aangenomen dat Gamsachoerdia de verdrijving van de Osseten uit Zuid-Ossetië steunde. Hij beschouwde Osseten als bezetters van Georgisch grondgebied en zei: ‘If [they are] not willing to play by Georgian rules they should [...] “return to their homelands.’⁵⁶ Door Gamsachoerdia’s retoriek begon ook de Georgische bevolking te geloven in de verdrijving van Osseten als oplossing.⁵⁷ Ondanks de Georgische onafhankelijkheidsverklaring van 9 april 1991 en de terugtrekking van de Sovjet troepen uit Zuid-Ossetië laaide het geweld in 1992 nog een keer op. Het gevolg was een vluchtelingenstroom van Osseten noordwaarts en Georgiërs zuidwaarts.⁵⁸ Na de val van Gamsachoerdia werd onder de nieuwe Georgische president Edoeard Sjevardnadze middels onderhandelingen in Sotsji op 24 juni 1992 een wapenstilstand gesloten.⁵⁹ In totaal kwamen in dit conflict duizend mensen om en raakten 60.000 mensen ontheemd.⁶⁰ Ook verloor de Georgische staat zijn controle over Zuid-Ossetië door de in Sotsji tussen Georgië, Rusland en Zuid-Ossetië overeengekomen Joint Peacekeeping Forces (JPKF) waardoor dit conflict opnieuw zonder blijvende oplossing bevroor.⁶¹

---

⁵⁰ Tagliavini, ‘Fact-Finding Mission’, 191.

⁵¹ Birch, ‘Ossetiya’, 503.

⁵² Ibidem.

⁵³ German, ‘Abkhazia and South Ossetia’, 6.

⁵⁴ König, ‘The Georgian-South Ossetian Conflict’, 241.

⁵⁵ Birch, ‘Ossetiya’, 504.

⁵⁶ Ibidem, 503-504.

⁵⁷ Ibidem, 504.

⁵⁸ König, ‘The Georgian-South Ossetian Conflict’, 241.

⁵⁹ Ibidem.

⁶⁰ Ibidem.

⁶¹ Tagliavini, ‘Fact-Finding Mission’, 192.

Saakasjvili's voorbeeld

Na een periode van vrede onder Sjevardnadze vond er na verkiezingsfraude tijdens de Rozenrevolutie opnieuw een politieke verandering plaats.⁶² Op 4 januari 2004 won de in het Westen opgeleide Micheil Saakasjvili met 96 procent van de stemmen.⁶³ Ook nu laaide dit conflict op door politieke verandering. Vlak voor zijn overwinning had Saakasjvili namelijk Zuid-Ossetië bezocht om te benadrukken dat Zuid-Ossetië deel is van Georgië. De Zuid-Ossetische regering zag dit als provocatie.⁶⁴ Toen hij als president aantrad waren de Georgische-Zuid-Ossetische relaties op hun 'laagste punt ooit'.⁶⁵ Dit is kenmerkend voor 'frozen conflict' omdat politieke verandering en retoriek van politieke leiders in betrokken staten de situatie negatief kan beïnvloeden en destabiliseren.⁶⁶ Waar dit na perestrojka onder Gamsachoerdia gebeurde, gebeurde dit na de Rozenrevolutie onder Saakasjvili en was hij 'too similar to Gamsakhurdia for many Ossetians.'⁶⁷

Saakasjvili's plan voor Georgië was drieledig en bestond uit anti-corruptie maatregelen, democratisering en versterking van de overheid.⁶⁸ Hij verzekerde de Georgische bevolking dat deze strategie zou leiden tot economische vooruitgang, hereniging van het grondgebied en herstel van de relaties met etnische minderheden.⁶⁹ Zijn strategie werd voor het eerst toegepast in de enige autonome regio van Georgië: Adzjarië. Onder het bewind van de Adzjarische regiopresident Aslan Abasjidze werd zelden belasting afgedragen aan de centrale Georgische overheid.⁷⁰ Nadat Saakasjvili meerdere aanklachten tegen hem indiende vluchtte hij naar Moskou, waarna Adzjarië met behoud van autonome status volledig onder Georgische controle kwam.⁷¹ Wat in Adzjarië gebeurde aan anticorruptie maatregelen en versterking van de overheid schepte een precedent voor Zuid-Ossetië.⁷² Er was door Sjevardnadze's tolerante houding namelijk een levendige illegale handel in Zuid-Ossetië ontstaan. Door de ligging van Zuid-Ossetië aan de Trans Kaukasische snelweg die via de Roki-tunnel Georgië met Rusland verbindt ontstond een belangrijke smokkelroute. Via deze

---

⁶² Toal, 'Russia's Kosovo', 679.

⁶³ Ibidem, 681.

⁶⁴ König, 'The Georgian-South Ossetian Conflict', 237.

⁶⁵ Ibidem.

⁶⁶ MacFarlane, 'Frozen Conflicts in the Former Soviet Union', 25.

⁶⁷ Toal, 'Russia's Kosovo', 699.

⁶⁸ Julie A. George, 'The dangers of reform: state building and national minorities in Georgia', *Central Asian Survey* 28 (2009) 2, 135-154, aldaar 140.

⁶⁹ Ibidem.

⁷⁰ Ibidem, 142.

⁷¹ Ibidem.

⁷² Ibidem, 149.

route vond naast smokkel ook drugshandel, kidnapping en wapenhandel plaats.⁷³ Het centrum hiervan was de Ergneti-markt waar jaarlijks voor 130 miljoen dollar werd verhandeld.⁷⁴ Door de meningsverschillen over de onafhankelijke status van Zuid-Ossetië werden de Georgische staat en Zuid-Ossetische regering het niet eens over douanecontroles voor passerende goederen.⁷⁵ De Zuid-Ossetische regering weigerde Georgische douaniers op hun grondgebied omdat een onafhankelijke staat recht heeft op zijn eigen douane, de Georgische staat wilde geen douaneposten aan de Georgische kant van de grens omdat dit neer zou komen op feitelijke erkenning van Zuid-Ossetië.⁷⁶ De Georgische staat liep zo 2,5 tot 10 miljoen dollar aan belastinginkomsten per maand mis.⁷⁷ Hierbij benadrukte Saakasjvili dat corruptie en smokkel de regering in Zuid-Ossetië in het zadel hield.⁷⁸ Tevens dacht hij dat wanneer de Zuid-Ossetische regering niet meer kon voldoen aan de menselijke basisbehoeften burgers in opstand zouden komen.⁷⁹

Om deze reden werd in het voorjaar van 2004 een politieactie opgestart gericht op de sluiting van de Ergneti markt en het opzetten van Georgische douaneposten in Zuid-Ossetië om te controleren welke goederen de Russische-grens passeerden.⁸⁰ De Zuid-Ossetische regering beschouwde deze 'blokkade' als aanval op de vitale verbindinglijnen van Zuid-Ossetië, tevens verergerde de angsten voor- en spanningen met Georgië.⁸¹ In juni was de Ergneti-markt definitief gesloten en functioneerden de Georgische checkpoints, maar ontstonden door langzame Georgische terugtrekking gewapende conflicten tussen Georgiërs en Osseten.⁸² Onder het mom van corruptiebestrijding warmde dit 'frozen conflict' dus snel op. Op 19 augustus kwamen beide kanten een wapenstilstand overeen, maar de schade was voor Zuid-Ossetië al geleden.⁸³ Het budget van de Zuid-Ossetische regering werd grotendeels gefinancierd door deze smokkel en was als gevolg van de Georgische acties gehalveerd.⁸⁴ Zo bevroren de spanningen binnen dit conflict nog één laatste keer zonder blijvende oplossing voor 2008.

---

⁷³ ICG, 'Georgia: Avoiding War in South Ossetia', 9.

⁷⁴ Ibidem, 10.

⁷⁵ Ibidem, 9.

⁷⁶ Ibidem, 10.

⁷⁷ Ibidem.

⁷⁸ George, 'The dangers of reform', 149.

⁷⁹ ICG, Georgia: Avoiding War in South Ossetia, 2.

⁸⁰ George, 'The dangers of reform', 149.

⁸¹ Toal, 'Russia's Kosovo', 680.

⁸² ICG, Georgia: Avoiding War in South Ossetia, 11-12.

⁸³ König, 'The Georgian-South Ossetian Conflict', 249.

⁸⁴ ICG, Georgia: Avoiding War in South Ossetia, 11.

Conclusie

Door in dit hoofdstuk te hebben gekeken naar de geschiedenis van Osseten, de wens van de Osseten, de spirituele betekenis van deze regio voor Georgiërs en de geschiedenis tussen Zuid-Ossetië en Georgië is duidelijk geworden dat er conflicterende belangen bestaan. Voor de Georgische regering speelt het belang van territoriale integriteit, waar de Zuid-Osseten streven naar hereniging met Noord-Ossetië. Dit was mede gemotiveerd door het conflict in de jaren twintig dat het Zuid-Ossetische parlement als een zuivering beschouwt en tot op de dag van vandaag de relatie met Georgië belast. De opkomst van Gamsachoerdia bood de context waarbinnen de regering van Zuid-Ossetië zich genoodzaakt zag onafhankelijkheid uit te roepen. Vervolgens zorgde Saakasjvilis retoriek en vasthoudendheid op het gebied van territoriale integriteit voor zorgen in Zuid-Ossetië. Dit illustreert hoe dit ‘frozen conflict’ telkens oplaaide na politieke verandering. Door het gewelddadige verleden en meermaals uitblijven van uiteindelijke vrede bleven spanning voortbestaan en bouwde de onenigheid tussen Georgiërs en Osseten zich over de loop van drie conflicten op naar de Vijfdaagse Oorlog.

2. Pax Russica

Een paar dagen nadat de situatie rondom de verdrijving van Alan Abasjidze uit Adzjarië in 2004 zich gestabiliseerd heeft wordt Saakasjvili gebeld door zijn Russische collega Vladimir Poetin. Saakasjvili bedankt Poetin in dit gesprek voor zijn bijdrage aan de vreedzame oplossing rondom Adzjarië.⁸⁵ Poetin antwoordt hierop dat deze keuze om niet in te grijpen in Adzjarië niet automatisch betekent dat Rusland met betrekking tot Abchazië en Zuid-Ossetië hetzelfde zou doen. Hij zegt tegen Saakasjvili: ‘you won’t have any gifts from us in South Ossetia and Abkhazia.’⁸⁶ Deze uitspraak wijst op een verandering in de Russische positie ten opzichte van Zuid-Ossetië. Zoals in dit hoofdstuk zal blijken was 2004 een keerpunt in de relatie tussen Rusland en Zuid-Ossetië. Vanaf 2004 intensiveren namelijk de bilaterale betrekkingen op meerdere gebieden en versnelt het, onder internationaal recht betwist, Russische ‘passportization’-beleid in Zuid-Ossetië. Allereerst zal de relatie tussen Rusland en Zuid-Ossetië na 1991 beschreven worden. Vervolgens zal de aandacht uitgaan naar de omstandigheden die het voor het Kremlin mogelijk maakten om Zuid-Ossetië in toenemende mate te steunen en vanuit welke belangen deze steun voor Zuid-Ossetië voortkwam.

Jeltsin’s vrede

Voor 2004 aan bod komt, is het eerst nodig om terug te gaan naar het begin van de jaren negentig. Het instorten en uiteenvallen van de Sovjet-Unie ging gepaard met een golf van onzekerheid op meerdere niveaus. Het Kremlin, als voormalig imperiaal centrum binnen de Sovjet-Unie, zag zichzelf ineens omgeven door ‘a belt of insecurity’ van politieke en economische instabiliteit en verschillende gewapende conflicten zoals in Tsjetsjenië.⁸⁷ Het evenzo door chaos getroffen Georgië waarin Gamsachoerdia de kans zag om de macht te grijpen is hier een voorbeeld van. Hoewel hij korte tijd regeerde kwam de Georgische staat onder zijn ‘Georgië voor Georgiërs’-beleid gevaarlijk dichtbij totale ineenstorting. Deze dreigende instabiliteit was voor het Kremlin onacceptabel omdat ineenstorting van de Georgische staat zou leiden tot verspreiding van dit geweld over de grens in de kwetsbare Noordelijke Kaukasus.⁸⁸ Hierbij beschouwde het Kremlin Gamsachoerdia als een

---

⁸⁵ Andrei Illarianov, ‘The Russian Leadership’s Preparation for War, 1999-2008’ in: Svante E. Cornell en S. Frederick Starr, *The Guns of August 2008: Russia’s war in Georgia* (New York 2009), 55.

⁸⁶ Toru Nagashima, ‘Russia’s Passportization Policy toward Unrecognized Republics. Abkhazia, South Ossetia, and Transnistria’, *Problems of Post-Communism* 66 (2019) 3, 186-199, aldaar 194.

⁸⁷ Vincent M. Artman, ‘Documenting Territory: Passportisation, Territory, and Exception in Abkhazia and South Ossetia’ *Geopolitics* 18 (2013) 3, 682-704, aldaar 685.

⁸⁸ *Ibidem*, 686.

‘Russofoob’ die een bedreiging vormde voor het herstel van de Russische heerschappij over de Kaukasus.⁸⁹ Op basis hiervan besloot het Kremlin om financiële- en militaire steun aan de Georgische oppositiecoalitie te verlenen die via een coup tussen december 1991 en januari 1992 een einde maakte aan Gamsachoerdias presidentschap.⁹⁰

Na een overgangsfase waarin de macht tijdelijk in handen was van een Militaire Raad kwam Edoeard Sjevardnadze via parlementaire verkiezingen in oktober 1992 aan de macht.⁹¹ Sjevardnadze had in de jaren zeventig als hoge Sovjet functionaris in Georgië en later in Moskou onder Gorbatsjov als Minister van Buitenlandse Zaken gediend.⁹² Dit maakte volgens Gordadze dat een groot deel van de Georgische bevolking argwanend tegenover Sjevardnadze stond die door zijn verleden als nauw verbonden met Rusland en door sommigen als Russische marionet beschouwd werd.⁹³ Dit gevoel werd versterkt toen Sjevardnadze na onderhandelingen met zijn Russische ambtgenoot Boris Jeltsin op 24 Juni 1992 in Sotsji de in hoofdstuk 1 genoemde wapenstilstand overeenkwam.⁹⁴ Door dit akkoord raakte Georgië namelijk formeel de controle over Zuid-Ossetië kwijt.⁹⁵

Dit verdrag bleek al snel in het voordeel van Rusland te zijn omdat enerzijds de Ossetische en Russische vredestroepen in overleg optraden en anderzijds de *twee* Ossetische delegaties tegenover *een* Georgische zorgden voor een scheve verdeling qua vertegenwoordiging. Zo waren van begin af aan gelijkheid en overeenkomsten binnen de Joint Control Commission, die toezag op de naleving van deze wapenstilstand, nagenoeg onmogelijk.⁹⁶ Hiernaast bood de Georgische terugtrekking die overeengekomen was in dit verdrag de Russische staat de mogelijkheid om in toenemende mate controle uit te oefenen over Zuid-Ossetië. In eerste instantie bestond dit uit militaire en economische steun aan de Zuid-Ossetische regering, maar dit werd na 2004 uitgebreid naar de benoeming van Russische leger- en veiligheidsofficieren op ministerposten in Zuid-Ossetië. Zij waren verantwoordelijk voor activiteiten op het gebied van defensie, politie en inlichtingen in Zuid-Ossetië.⁹⁷ Als

---

⁸⁹ Thornike Gordadze, ‘Georgian-Russian Relations in the 1990s’ in: Svante E. Cornell en S. Frederick Starr, *The Guns of August 2008: Russia’s war in Georgia* (New York 2009), 30.

⁹⁰ Ibidem.

⁹¹ Ibidem, 30-31.

⁹² Ibidem, 29

⁹³ Ibidem, 31.

⁹⁴ ‘Agreement on Principles of Settlement of the Georgian – Ossetian Conflict’, (Sochi, 24 juni 1992) https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/GE%20RU_920624_AgreemenOnPrinciplesOfSettlementGeorgianOssetianConflict.pdf (24 januari 2020).

⁹⁵ Gordadze, ‘Georgian-Russian relations’, 31.

⁹⁶ Ibidem.

⁹⁷ ICJ, ‘Memorial of Georgia’ in: Application of the International Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination. Georgia v. Russian Federation, Vol. 1 (September 2009), <https://www.icj-cij.org/files/case-related/140/16097.pdf> (24 januari 2020), 139.

gevolg van dit akkoord wist Jeltsin dus niet alleen de rust die heerste voor het uiteenvallen van de Sovjet-Unie enigszins te herstellen maar had hij ook in Georgië, met dank aan Sjevardnadze, een vrede in het voordeel van Rusland ('Pax Russica') geïnstalleerd.⁹⁸

Russisch beschermheerschap

Lang duurde deze 'Pax Russica' niet. Terwijl het Kremlin zijn officiële steun uitsprak voor Sjevardnadze was er tegelijkertijd onofficiële steun voor Abchazië en Zuid-Ossetië.⁹⁹ Deze steun bestond in Zuid-Ossetië in deze periode uit het organiseren, financieren, trainen en bewapenen van de veiligheidstroepen.¹⁰⁰ Tot 1999 bleef de steun kleinschalig omdat Rusland onder Jeltsin geconfronteerd werd met zijn eigen economische problemen en conflicten in onder andere Tsjetsjenië.¹⁰¹ Hiernaast leden interpretatieverschillen tot wrijving rondom Zuid-Ossetië. Onder Sjevardnadze werd Georgië in 1994 lid van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) en het hierbij horende veiligheidsorgaan. Tegelijkertijd werden overgebleven Russische bases op Georgisch grondgebied geaccepteerd waarvoor als tegenprestatie steun vanuit het Kremlin verwacht werd voor de Georgische territoriale integriteit.¹⁰² De Russische steun voor Sjevardnadze werd echter gemotiveerd door de burgeroorlog die een einde maakte aan Gamsachoerdia's bewind, niet door de situatie rondom de Georgische eenwording waardoor hierin geen proactieve houding werd aangenomen.¹⁰³

Nadat Vladimir Poetin in augustus 1999 verkozen werd tot president, kwam er volgens Illarianov in september 1999 een abrupt einde aan de Pax Russica doordat het Kremlin eenzijdig het verbod op het oversteken van het Abchazische deel van de Russisch-Georgische grens had opgeheven.¹⁰⁴ Hoewel Thomas de Waal beweert dat onder Poetin 'other issues, such as Georgia's NATO bid, were more important to Russia than South Ossetia', blijkt dat Zuid-Ossetië juist zeer belangrijk was.¹⁰⁵ Zo werd op 9 november 2000, tegen het GOS-verdrag in, door het Kremlin een visa-regime voor Georgiërs reizend naar Rusland ingesteld terwijl voor inwoners van Abchazië, Adzjarië en Zuid-Ossetië een sterk versimpelde procedure werd ingesteld.¹⁰⁶ In 2000 werd de Russische steun ook op militair gebied

---

⁹⁸ Artman, 'Documenting Territory', 687.

⁹⁹ Ibidem, 686.

¹⁰⁰ ICJ, 'Memorial of Georgia', 140.

¹⁰¹ Nicu Popescu, 'Outsourcing' *de facto* Statehood: the Secessionist Entities in Georgia and Moldova', *CEPS Policy Briefs* 1 (2006) 12, 1-15, aldaar 6.

¹⁰² Ibidem, 4.

¹⁰³ Ibidem.

¹⁰⁴ Illarianov, 'The Russian Leadership's Preparation for War', 51.

¹⁰⁵ Waal, *The Caucasus*, 199.

¹⁰⁶ Illarianov, 'The Russian Leadership's Preparation for War', 51.

opgeschroefd met de eerste FSB-officieren die vanuit Rusland aankwamen in Tschinvali en de controle over alle wetshandhavingsorganen in Zuid-Ossetië overnamen.¹⁰⁷ De Russische motivatie hiervoor was dat ‘the national security of the Russian Federation [requires] a Russian military presence in certain strategically important regions of the world’.¹⁰⁸

Belangrijk hierbij was dat dit een taakverdeling voortbracht rondom het opzetten van een Zuid-Ossetisch ‘veiligheidsapparaat’ tussen de FSB en de GROe. De FSB hield zich bezig met de inlichtingendienst, veiligheidsdienst en politie van Zuid-Ossetië, de GROe met het opzetten en trainen van een gewapende Zuid-Ossetische militie en de levering van de hiervoor benodigde wapens.¹⁰⁹ Als gevolg van deze steun is het gebruikelijk geworden voor deze diensten om te worden geleid door Russische officieren die worden toegewezen door de ‘zuster’-diensten in Rusland.¹¹⁰ Los van de militaire- en veiligheidsdiensten heeft het Kremlin ook vergaande controle over de economie van Zuid-Ossetië. Volgens voormalig Zuid-Ossetische Minister van Binnenlandse Zaken Parataev, die geciteerd wordt door het ICJ, is ‘Russia’s financial assistance [...] the only source of income for us and the means with which we were attempting to survive and work.’¹¹¹ Dit geld was direct afkomstig uit de Russische staatskas en werd via Noord-Ossetië aan Zuid-Ossetië verstrekt.¹¹²

In februari 2001 werd de eerste Russische inmenging op politiek gebied zichtbaar toen een geheime dienstofficier de zogeheten ‘Meeting of Four’ met de drie meest radicale leiders van Zuid-Ossetië organiseerde.¹¹³ Het doel van deze vergadering was om tot een strategie te komen die herverkiezing van Lyudvig Chibirov zou voorkomen.¹¹⁴ Hij was president van Zuid-Ossetië sinds 1996 en had vrijwillig met de Georgische regering samengewerkt aan een oplossing voor de status van Zuid-Ossetië. Hij toonde zich bereid om een onafhankelijk Zuid-Ossetië op te geven voor een regio met vergaande autonomie binnen Georgië. Dit was voor de nieuwe Russische regering onder leiding van Poetin een ongewenste ontwikkeling in de relaties tussen Georgië en Zuid-Ossetië.¹¹⁵ Als gevolg van Russische inmenging werd op 6 december 2001 de pro-Russische Edoeard Kokojti verkozen als president. Een paar dagen

---

¹⁰⁷ ICJ, ‘Memorial of Georgia’, 142-143.

¹⁰⁸ Russisch Ministerie van Buitenlandse Zaken, ‘National Security Concept of the Russian Federation’ (10 januari 2000), https://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptlCk6BZ29/content/id/589768 (11 februari 2020).

¹⁰⁹ ICJ, ‘Memorial of Georgia’, 143.

¹¹⁰ Gerrits, Andre W. M. en Max Bader, ‘Russian patronage over Abkhazia and South Ossetia: implications for conflict resolution’, *East European Politics* 32 (2016) 3, 297-313, aldaar 304.

¹¹¹ ICJ, ‘Memorial of Georgia’, 143.

¹¹² Ibidem.

¹¹³ Gerrits en Bader, ‘Russian patronage over Abkhazia and South Ossetia’, 306.

¹¹⁴ Illarianov, ‘The Russian Leadership’s Preparation for War’, 52.

¹¹⁵ Ibidem.

later riep hij een vergadering bijeen waarin hij het plan voor onafhankelijkheid door middel van oorlog met Georgië onthulde. In de jaren die hierop volgden verdwenen de politici die het hier niet mee eens waren. Zij verlieten Zuid-Ossetië, eindigden in de gevangenis van Tschinvali of stierven onder verdachte omstandigheden.¹¹⁶ Hiermee werd de verdwijnende Russische invloed in Georgië vervangen met steeds directere Russische inmenging in Zuid-Ossetië.

Passportization

Naast de Russische rol als economische en militaire beschermheer van Zuid-Ossetië heeft het Kremlin ook gebruik gemaakt van soft power en publieke diplomatie om blijvende banden met de Zuid-Ossetische bevolking te creëren.¹¹⁷ De basis hiervoor was de nieuwe Russische staatsburgerschapswet die op 1 juli 2002 werd aangenomen. Hierin was een clausule opgenomen waarmee mensen ‘who had Soviet citizenship, lived and live in countries that were components of the USSR, but have not obtained citizenship of these countries and remained stateless’ het Russisch staatsburgerschap konden verkrijgen via een versimpelde procedure.¹¹⁸

Deze wet legde de juridische basis voor wat bekend kwam te staan als het ‘passportization’-beleid: inwoners van niet-erkende staten kregen met hulp van de Russische overheid een Russisch paspoort. Voor deze wet was er al sprake van een zogeheten ‘opendeurbeleid’ uit 1992 voor voormalige Sovjetburgers die door registratie binnen drie jaar na uitvaardiging van deze wet een Russisch paspoort konden krijgen.¹¹⁹ Om politieke redenen wezen inwoners van Abchazië en Zuid-Ossetië een Georgisch paspoort af. De *de facto* onafhankelijke regio’s hadden geen internationaal erkend paspoort waardoor reizen onmogelijk was en het opendeurbeleid dus aantrekkelijk was. Ongeveer 50 procent van de bevolking van Zuid-Ossetië had hierom al een Russisch paspoort vóór ‘passportization’ begon.¹²⁰

Saakasjvilis uitspraak dat ‘reintegration of South Ossetia [...] is only a matter of time’ leidde niet alleen tot zorg in Zuid-Ossetië maar ook in Rusland.¹²¹ Dit werd versterkt door de

---

¹¹⁶ Illarianov, ‘The Russian Leadership’s Preparation for War’, 52.

¹¹⁷ Iskra Kirova, *Public Diplomacy and Conflict Resolution: Russia, Georgia and the EU in Abkhazia and South Ossetia* (Los Angeles, 2012), 16.

¹¹⁸ Nagashima, ‘Russia’s Passportization Policy’, 189-190.

¹¹⁹ Ibidem, 188

¹²⁰ Ibidem.

¹²¹ Civil.ge, ‘South Ossetia Crisis Recedes, but Russia-Georgia Arms Row Persists’ (12 juli 2004), <https://civil.ge/archives/115647> (24 maart 2020).

Georgische anti-smokkeloperatie waarna de Russische Minister van Buitenlandse Zaken Lavrov zei dat ‘Russia would be justified in breaking up “illegal formations” in South Ossetia.’¹²² Nadat Saakasjvili in 2004 de Georgische territoriale integriteit deels had hersteld met de verdrijving van Abasjidze uit Adzjarië kwam ‘passportization’ in Zuid-Ossetië in een stroomversnelling terecht.¹²³ Hierdoor nam vanaf 25 mei 2004 het aantal ‘Russische’ staatsburgers in Zuid-Ossetië over een korte periode zeer snel toe.¹²⁴ Eind september 2004 was 98 procent van de bevolking in Zuid-Ossetië ‘Russisch’ staatsburger.¹²⁵ Dit was mogelijk doordat de Russische regering zijn administratieve steun verleende aan de inwoners van Zuid-Ossetië bij het verkrijgen van een Russisch paspoort om doelbewust het aantal ‘Russische’ staatsburgers in Zuid-Ossetië te laten stijgen.¹²⁶ Los van de paspoorten zelf vergrootte het Kremlin zijn ‘leverage’ over Zuid-Ossetië ook door middel van pensioenen. Een Russisch paspoort biedt recht op Russisch pensioen dat gemiddeld hoger is dan dat in Georgië en zo extra aantrekkelijk was voor de bevolking van Zuid-Ossetië.¹²⁷ De Georgische regering raakte op deze manier ook de symbolische controle over Zuid-Ossetië kwijt. Saakasjvili noemde dit pijnlijk en sprak van ‘annexation [...] by our neighbour to the north [...] in direct violation of international law’.¹²⁸ Voor het Kremlin betekende passportization Zuid-Ossetische loyaliteit en verdere opname van Zuid-Ossetië binnen de Russische invloedssfeer. Hiermee was het Georgische doel van territoriale integriteit flink bemoeilijkt en kon het Kremlin legitiem het argument van bescherming van (Russische) burgers in Zuid-Ossetië voeren in aanloop naar de Vijfdaagse Oorlog.¹²⁹

Hervonden zelfvertrouwen

Los van de manieren waarop het Kremlin Zuid-Ossetië steunde is het ook van belang hoe deze steun gemotiveerd werd. Met Poetin herstelde Rusland zich van de onder Jeltsin heersende chaos door stabiele economische groei en uiteindelijk overwinning in Tsjetsjenië.¹³⁰ Door deze overwinning kon het Kremlin openlijk steun verlenen aan Zuid-

---

¹²² Eurasianet, ‘Saakashvili: Russia to Blame for South Ossetia Crisis’ (12 juli 2004), <https://eurasianet.org/saakashvili-russia-to-blame-for-south-ossetia-crisis> (24 maart 2020).

¹²³ Nagashima, ‘Russia’s Passportization Policy’, 187.

¹²⁴ Ibidem, 188.

¹²⁵ Ibidem, 187.

¹²⁶ Ibidem.

¹²⁷ Popescu, ‘Outsourcing’ *de facto* Statehood’, 12.

¹²⁸ Civil.ge, ‘Full Text: Saakashvili’s Address at UN General Assembly – 2006’ (22 september 2006), <https://civil.ge/archives/115399> (25 maart 2020).

¹²⁹ Gerrits en Bader, ‘Russian patronage over Abkhazia and South Ossetia’, 303.

¹³⁰ Popescu, ‘Outsourcing’ *de facto* Statehood’, 12.

Ossetië zonder overloopeffecten van afscheidingsbewegingen in eigen land.¹³¹ Ook de problemen die ‘het Westen’ ervoer in Afghanistan, Irak en Iran maakten volgens Popescu dat in het Kremlin het gevoel heerste dat Rusland ‘has the resources and the proper international conditions to reassert its dominance in the former Soviet Union.’¹³²

Hiervoor gaf het Kremlin de voorkeur aan het bewaren van de ‘status quo’ waarin zij genoeg bewegingsruimte heeft in conflictgebieden om Russische belangen veilig te stellen. Om deze Russische belangen te beschermen moeten ‘frozen’ conflicten zonder uiteindelijke oplossing blijven en is elke poging tot oplossing averechts en gevaarlijk.¹³³ Peacekeepers werden dan ook door het Kremlin ingezet om de status quo in hun voordeel te bewaren.¹³⁴ De Georgische regering spreekt hierom in relatie tot Zuid-Ossetië niet van Russische ‘peacekeeping, but keeping in pieces.’¹³⁵ De combinatie tussen het herstel onder Poetin en de Russische veiligheidsdoctrine met betrekking tot de ‘status quo’ brengt ons bij de militaire steun aan Zuid-Ossetië. In de Russische veiligheidsdoctrine vormen de Noord- en Zuid-Kaukasus één geheel waarin ontwikkelingen elkaar automatisch beïnvloeden.¹³⁶ Hierbij vormt de Zuid-Kaukasus de ‘southern underbelly’ van Rusland en illustreert zo de kwetsbaarheid die het Kremlin langs de zuidgrens voelt en het eerder genoemde belang van Zuid-Ossetië.¹³⁷ Dit blijkt ook uit het National Security Concept van 2000 waarin staat dat ‘threats to Russian national security are manifested [...] by other states to counteract its strengthening [...] in a multipolar world, to hinder realization of its national interests and to weaken its positions in Europe [and] Transcaucasia’.¹³⁸ Om deze verzwakking te voorkomen waren er trainingen en wapenleveringen door de FSB en GROe in Zuid-Ossetië. Tenslotte was er het concrete beleid van passportization. Als gevolg van de onzekerheid na de Adzjarië-crisis werd steunend op de wet uit 2002 overgegaan tot passportization om de Russische toewijding aan Zuid-Ossetië duidelijk te maken, de status quo in Russisch voordeel te bewaren en aan Saakasjvili het signaal af te geven om wat in Adzjarië lukte niet te proberen in Zuid-Ossetië.¹³⁹

---

¹³¹ Popescu, ‘Outsourcing’ *de facto* Statehood’, 6-7.

¹³² Ibidem, 12.

¹³³ Ibidem, 13.

¹³⁴ Artman, ‘Documenting Territory’, 686.

¹³⁵ Tagliavini, ‘Fact-Finding Mission’, 18.

¹³⁶ Dov Lynch, ‘Why Georgia matters’, European Union Institute for Security Studies *Chaillot paper* (2006) 86, 1-94, aldaar 50.

¹³⁷ Tracey German, ‘Securing the South Caucasus: Military Aspects of Russian Policy towards the Region since 2008’, *Europe-Asia Studies* 64 (2012) 9, 1650-1666, aldaar 1664.

¹³⁸ ‘National Security Concept of the Russian Federation’ (10 januari 2000),

https://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICk6BZ29/content/id/589768 (11 februari 2020).

¹³⁹ Nagashima, ‘Russia’s Passportization Policy’, 194.

Conclusie

Door de ineenstorting van de Sovjet-Unie zag Jeltsin een voormalige grootmacht geconfronteerd met vele onzekerheden. Hierom werd middels een gesteunde coup en uiteindelijke vredesonderhandelingen enige stabiliteit aan de kwetsbare zuidgrens gecreëerd. Nadat Rusland zich onder Poetin herstelde was er vanaf 1999 een andere, meer offensieve koers mogelijk. Het Kremlin bemoeide zich gedreven door de Russische veiligheidsdoctrine in toenemende mate met Zuid-Ossetië. Dit begon met de opbouw van veiligheidsinstituten in 2000 en ging via politieke inmenging naar de verstrekking van Russische paspoorten in Zuid-Ossetië in 2004. Hiermee kwam er een definitief einde aan de symbolische Georgische controle over Zuid-Ossetië en werd het Georgische belang van territoriale integriteit bemoeilijkt. Dit werd verder gehinderd doordat de Russische steun aan Zuid-Ossetië een belangrijk middel is voor het door het Kremlin gewenste herstel van regionale dominantie en het voorkomen van verzwakking. De Russische en Georgische belangen rondom Zuid-Ossetië conflicteerden en zorgden vanaf 2004 voor steeds meer wrijving onderling waardoor de Vijfdaagse Oorlog een stap dichterbij kwam.

3. Gedeeld verleden, verdeeld heden

In 1801 werd Georgië opgenomen binnen het Russische Rijk en was de basis gelegd voor Russische aanwezigheid in de Zuidelijke Kaukasus.¹⁴⁰ Buiten de periode van 1918-1921 viel Georgië van 1801 tot 1991 onder Russisch bestuur waardoor Georgië en Rusland een gezamenlijk verleden hebben. Sinds de Georgische onafhankelijkheid in 1991 worden de bilaterale relaties gekenmerkt door onderlinge spanningen en wederzijds wantrouwen.¹⁴¹ Deze gespannen relatie vormt het grotere geheel waarbinnen de in de vorige twee hoofdstukken beschreven spanningen rondom Zuid-Ossetië spelen.¹⁴² Dit wederzijdse wantrouwen manifesteerde zich voor het eerst tijdens de Tsjetsjeense Oorlogen. Het hoogtepunt van deze onderlinge spanningen was de Vijfdaagse Oorlog van 2008 waarin het Georgische en Russische leger lijnrecht tegenover elkaar stonden. Aan de hand van een vergelijking tussen de Georgische en Russische veiligheidsdoctrines en analyse van zowel de Russische militaire bases op Georgisch grondgebied als de spanningen van 2006 zal geprobeerd worden te verklaren hoe deze bilaterale spanningen bijdroegen aan het ontstaan van de Vijfdaagse Oorlog.

De Tsjetsjeense factor

Met het uiteenvallen van de Sovjet-Unie ontdooiden veel ‘frozen’ conflicten. Dit gebeurde ook in Tsjetsjenië waar de regering in november 1991 onafhankelijkheid uitriep.¹⁴³ Het Kremlin antwoordde hierop in december 1994 met de Eerste Tsjetsjeense Oorlog.¹⁴⁴ Hoewel het Russische leger zijn uiterste best deed verloor het deze Eerste Tsjetsjeense Oorlog in 1996.¹⁴⁵ Dit had tot gevolg dat er een *de facto* onafhankelijk Tsjetsjenië ontstond waarvan de regering open stond voor een vriendelijke relatie met Georgië. Georgië vormde namelijk de enige mogelijke verbinding met de buitenwereld.¹⁴⁶ De Georgische regering stond hier publiekelijk positief tegenover, maar nam geen initiatief uit angst voor de verspreiding van het Tsjetsjeense conflict ten zuiden van de grens.¹⁴⁷ Tevens kon Sjevardnadze’s regering weinig anders, aangezien er onder het GOS-verdrag van oktober 1993 vier Russische militaire bases in Georgië werden behouden en Russische grenstroepen langs de Georgisch-Turkse

---

¹⁴⁰ Cornell, *Small nations and great powers*, 19.

¹⁴¹ German, ‘Abkhazia and South Ossetia’, 10.

¹⁴² Tagliavini, ‘Fact-Finding Mission’, 14.

¹⁴³ Ibidem, 94.

¹⁴⁴ Ibidem.

¹⁴⁵ Gordadze, ‘Georgian-Russian relations’, 40.

¹⁴⁶ Ibidem.

¹⁴⁷ Ibidem.

grens en Zwarte Zee gestationeerd werden.¹⁴⁸ Hiermee had de Georgische regering ingestemd met het verlies van een deel van zijn soevereiniteit, maar bleven de spanningen tussen Sjevardnadze en het Kremlin beperkt.¹⁴⁹

Afbeelding 2: Pankisi kloof ten opzichte van Tsjetsjenië, bron: <https://www.sfgate.com/news/article/U-S-troops-entering-Georgian-quagmire-2860752.php>

Dit veranderde tijdens de Tweede Tsjetsjeense Oorlog. Tijdens de Eerste Tsjetsjeense Oorlog had Sjevardnadze het Georgische luchtruim opengesteld voor Russische gevechtsvliegtuigen en openlijk zijn steun uitgesproken voor de Russische acties in Tsjetsjenië.¹⁵⁰ In 1999, gedurende het tweede conflict, eiste het Kremlin opnieuw deze openstelling en de acceptatie van Russische grenstroepen aan de Georgische kant van de Tsjetsjeens-Georgische grens.¹⁵¹ Hiermee ging Sjevardnadze niet akkoord omdat hij een risico zag voor uitbreiding van deze oorlog op Georgisch grondgebied. Bovendien konden extra Russische troepen op Georgisch grondgebied ingezet worden tegen Georgië.¹⁵² Dit zorgde voor woede in het Kremlin, zeker in combinatie met het toelaten van een ‘Chechen

¹⁴⁸ Tagliavini, ‘Fact-Finding Mission’, 5.

¹⁴⁹ Ibidem.

¹⁵⁰ Gordadze, ‘Georgian-Russian relations’, 37.

¹⁵¹ Ibidem, 41.

¹⁵² Ibidem.

Representation Office and Information Center' in Tbilisi en een 'Chechen Information Bureau' dat samen met de Association of the Georgian Free Press een eigen krant uitgaf.¹⁵³

Poetin uitte deze frustratie ten aanzien van Georgië eerst door middel van waarschuwingen en later ook met fysiek geweld in de Pankisi kloof in Georgië.¹⁵⁴ De toestroom van Tsjetsjeense vluchtelingen verergerde de al lastige economische en sociale situatie in Pankisi. Onder de 12,000 vluchtelingen zaten namelijk ook honderden Tsjetsjeense strijders. Het grootste probleem was de samenwerking tussen corrupte ambtenaren en criminele groepen waardoor drugshandel, wapenhandel en ontvoeringen opbloeden.¹⁵⁵ Hierdoor was de Georgische regering eind 1999 de controle kwijt over Pankisi.¹⁵⁶ Dit baarde het Kremlin zorgen, leidde tot het verwijt dat Pankisi een toevluchtsoord was geworden voor Tsjetsjeense terroristen en het in hoofdstuk 2 genoemde verstrengde visabeleid voor Georgiërs.¹⁵⁷ De aanslagen van 11 september 2001 stelden het Kremlin vervolgens in staat om het conflict in Tsjetsjenië te framen als een front binnen de 'war on terror'.¹⁵⁸ Hieruit kwam de eerste fysieke agressie voort toen het Russische leger op 27 november 2001 bombardementen in Pankisi uitvoerde.¹⁵⁹ Dit bracht de Georgisch-Russische relaties verdere schade toe en deed Sjevardnadze, militair niet in staat om gezag over Pankisi te herstellen, besluiten om steun in de VS te zoeken.¹⁶⁰ Hiermee deed VS als regionale speler eind februari 2002 zijn intrede. Toen arriveerden namelijk de eerste Amerikaanse militaire adviseurs binnen het Georgia Train and Equip Program (GTEP), wat in het volgende hoofdstuk aanbod komt.¹⁶¹ Ook dit besluit liet de al bestaande spanningen verder oplopen. President Poetin was namelijk zwaard beledigd dat Rusland hierover niet ingelicht was door Sjevardnadze en de Russische Minister van Buitenlandse Zaken Igor Ivanov was bezorgd dat de Amerikaanse aanwezigheid de situatie verder zou verergeren.¹⁶² Voor het Kremlin was dit besluit de

---

¹⁵³ Fatma Asli Kelkitli, 'Russian Foreign Policy in South Caucasus under Putin', *Perceptions* 13 (2008) 3, 73-91, aldaar 76.

¹⁵⁴ Gordadze, 'Georgian-Russian relations', 41.

¹⁵⁵ Ibidem, 42.

¹⁵⁶ Vakhtang Chikovani en Shorena Kurtsikidze, 'Georgia's Pankisi Gorge: An Ethnographic Survey', *University of California Berkeley Program in Soviet and Post-Soviet Studies*, 1 mei 2002, 4.

¹⁵⁷ Kelkitli, 'Russian Foreign Policy in South Caucasus under Putin', 76.

¹⁵⁸ Civil.ge, 'Russian MP Calls for Operation in Pankisi Gorge' (14 mei 2002), <https://civil.ge/archives/101666> (28 maart 2020).

¹⁵⁹ Vakhtang en Kurtsikidze, *Georgia's Pankisi Gorge*, 5.

¹⁶⁰ United States Congressional Research Service, 'Georgia's Pankisi Gorge: Russian Concerns and U.S. Interests' (6 maart 2003), https://www.everycrsreport.com/files/20030306_RS21319_bb7cf52b928cc1e18ac27876f0e2f43d71b8dc5e.pdf (23 februari 2020), 4.

¹⁶¹ Vitaly V. Naumkin, 'Russian Policy in the South Caucasus', *Connections* 1 (2002) 3, 31-38, aldaar 34.

¹⁶² Ibidem.

druppel rondom Pankisi en werd Sjevardnadze als ‘hopeloos’ pro-Westers en aartsvijand van Rusland bestempeld.¹⁶³

You win some, you lose some...

Sjevardnadzes positie kwam ook in Georgië zelf steeds meer onder druk te staan. Na aanhoudende protesten in de straten van Tbilisi tegen door de OSCE vastgestelde verkiezingsfraude drongen protestanten op 22 november 2003 met rozen in hun hand het nationale parlement binnen.¹⁶⁴ Sjevardnadze riep de noodtoestand uit maar kreeg geen steun van de veiligheidstroepen en besloot op 23 november af te treden.¹⁶⁵ Bij de eerstvolgende verkiezingen op 4 januari 2004 won Micheil Saakasjvili, die door oprichting van zijn National Movement in 2001 mede had bijgedragen aan deze revolutie.¹⁶⁶ Het Kremlin was tevreden met het aftreden van Sjevardnadze en positief gestemd over Saakasjvili door zijn verkiezingsbelofte van verbetering van de relaties met Rusland.¹⁶⁷ Hierom werd Igor Ivanov, Russische Minister van Buitenlandse Zaken, gestuurd voor bemiddeling rond het aftreden van Sjevardnadze.¹⁶⁸ Desondanks werd de Rozenrevolutie door het Kremlin tegelijkertijd ook beschouwd als een bedreiging voor de invloed van Rusland binnen de GOS-landen.¹⁶⁹ De positiviteit was hierom, mede door de Adzjarië-crisis, van korte duur en de relaties verwerden uiteindelijk tot ‘the most precarious ever’ tussen twee voormalige Sovjetstaten.¹⁷⁰

Omdat de Georgische regering zwak was door corruptie, armoede en gebrek aan controle over grote delen van Georgië maakte Saakasjvili het herstel van territoriale integriteit van Georgië tot zijn hoofddoel.¹⁷¹ Hierom kwam hij in 2005 tevens met een National Security Concept waarin staat dat ‘Georgia, as an integral part of the European political, economic and cultural area [...] aspires to achieve full-fledged integration into Europe’s political, economic and security systems.’¹⁷² De Westerse koers die onder Sjevardnadze was ingeslagen werd voortgezet met ‘the aspiration of the people of Georgia to achieve full-fledged integration into

---

¹⁶³ Gordadze, ‘Georgian-Russian relations’, 43.

¹⁶⁴ Niklas Nilsson, ‘Georgia’s Rose Revolution: The Break with the Past’ in: Svante E. Cornell en S. Frederick Starr, *The Guns of August 2008: Russia’s war in Georgia* (New York 2009), 88.

¹⁶⁵ Ibidem, 89.

¹⁶⁶ Nilsson, ‘Georgia’s Rose Revolution’, 89.

¹⁶⁷ Alexander Rondeli, ‘Russia and Georgia: Relations are still tense’, *The Caucasus & Globalization* 1 (2006) 1, 67-74, aldaar 72.

¹⁶⁸ Tagliavini, ‘Fact-Finding Mission’, 11

¹⁶⁹ Ibidem.

¹⁷⁰ Ibidem, 7.

¹⁷¹ Nilsson, ‘Georgia’s Rose Revolution’, 89.

¹⁷² Georgisch Parlement, ‘National Security Concept’ (2005), http://www.parliament.ge/files/292_880_927746_concept_en.pdf (24 februari 2020).

the North Atlantic Treaty Organization (NATO) and the European Union (EU)'.¹⁷³ De bedreiging voor dit NAVO lidmaatschap en territoriale integriteit wordt expliciet benoemd, namelijk 'the Russian Federation's military presence on the territory of Georgia [which] would be a risk factor to the stability of the country in certain circumstances.'¹⁷⁴ Belangrijke nuance is wel dat het niet in het belang van Georgië was 'to spoil its relations with its northern neighbor.'¹⁷⁵

Na zijn verkiezing in 2000 was Vladimir Poetin met zijn eigen 'National Security Concept of the Russian Federation' gekomen. Hierin staat dat 'a number of states are stepping up efforts to weaken Russia politically, economically, militarily and in other ways. Attempts to ignore Russia's interests when resolving major issues [such as] conflict situations are capable of undermining international security and stability'.¹⁷⁶ Ook worden dreigingen in de internationale sfeer benoemd zoals 'the strengthening of military-political blocs and alliances, above all NATO's eastward expansion.'¹⁷⁷ Hierbij benadrukt het Kremlin dat bij het voorkomen van escalatie de voorkeur uitgaat naar 'political, diplomatic, economic and other nonmilitary means. But the national interests of the Russian Federation require sufficient military power for its defense.'¹⁷⁸ Tenslotte moet het buitenlandbeleid van de Russische Federatie gericht zijn op 'a vigorous [...] policy course' en vereisen veiligheidsbelangen 'a Russian military presence in certain strategically important regions of the world in appropriate circumstances.'¹⁷⁹

Duidelijk is dat deze twee veiligheidsdoctrines onverenigbaar zijn, waardoor verdere strategische wrijving onvermijdelijk was. Op basis van de Russische veiligheidsvisie was het Kremlin dan ook gefrustreerd over de toegenomen 'westernization' van het Georgische buitenland- en veiligheidsbeleid.¹⁸⁰ Ook de Georgische vasthoudendheid rondom de sluiting van Russische bases in Georgië was een belangrijk pijnpunt.¹⁸¹ In oktober 1999 was er tijdens de OSCE bijeenkomst in Istanbul een akkoord bereikt over sluiting van Russische bases in de nabije toekomst.¹⁸² Het duurde echter tot 30 mei 2005 voordat de Georgische Minister van Buitenlandse Zaken Salome Zoerabashvili en Russische Minister van Buitenlandse Zaken

---

¹⁷³ Georgisch Parlement, 'National Security Concept' (2005).

¹⁷⁴ Ibidem.

¹⁷⁵ Rondeli, 'Russia and Georgia: Relations are still tense', 68.

¹⁷⁶ 'National Security Concept of the Russian Federation' (10 januari 2000).

¹⁷⁷ Ibidem.

¹⁷⁸ Ibidem.

¹⁷⁹ Ibidem.

¹⁸⁰ Tagliavini, 'Fact-Finding Mission', 7.

¹⁸¹ Kelkitli, 'Russian Foreign Policy in South Caucasus under Putin', 76.

¹⁸² Naumkin, 'Russian Policy in the South Caucasus', 32.

Sergej Lavrov een akkoord bereikten over de sluiting van de resterende Russische bases in Georgië voor het einde van 2008.¹⁸³ Hoewel dit akkoord door Georgiërs gezien werd als overwinning was het voor het Kremlin het startsein om deze bases in Georgië te vervangen met nieuwe in Abchazië en Zuid-Ossetië.¹⁸⁴ Want, zoals ook uit het Russische veiligheidsdoctrine blijkt, is Russische aanwezigheid in strategisch belangrijke regio's zoals de Zuidelijke Kaukasus vereist.¹⁸⁵ Dit bewijst tevens dat de regionale dynamiek cruciaal is voor het begrijpen van het ontstaan van de Vijfdaagse Oorlog. Saakasjvili had dus weliswaar een deel van zijn strategische doelen ingelost, maar zijn hoofddoel van territoriale integriteit was bemoeilijkt door het toegenomen belang van Abchazië en Zuid-Ossetië voor het Kremlin.

Actie = Reactie

Doordat zowel Poetin als Saakasjvili vasthielden aan hun veiligheidsdoctrines was verdere frustratie en onderlinge escalatie, nog zonder militaire middelen, onvermijdelijk. Om Saakasjvili op andere gedachten te brengen werd tussen 2004 en 2006 een eerste poging gedaan door het Russische staatsgasbedrijf Gazprom. De gasprijs voor Georgië werd in deze periode met bijna 500 procent verhoogd van 50 dollar naar 235 dollar per 1000 kubieke meter.¹⁸⁶ Doordat het gasnetwerk uit de Sovjet-Unie stamt was Rusland de enige leverancier waardoor er geen alternatief beschikbaar was en het Kremlin zo over een invloedrijk economisch drukmiddel beschikte.¹⁸⁷ Om onrust onder de bevolking te voorkomen zag de regering van Saakasjvili geen andere keus dan zelf de kosten van de prijsverhoging te dragen en zo een aanzienlijk deel van de staatsbegroting hiernaartoe moest.¹⁸⁸

Naast de gasleidingen was Georgië ook nog afhankelijk van het Sovjetstroomnetwerk.¹⁸⁹ Opvallend was het dan ook dat het Kremlin op 22 januari 2006 bekend maakte dat zowel de twee gasleidingen als hoofdstroomverbinding naar Georgië waren opgeblazen door Tsjetsjeense separatisten.¹⁹⁰ Er bestond al snel twijfel over deze verklaring en Saakasjvili beschuldigde het Kremlin van deze explosies midden in de winter

---

¹⁸³ United Nations Association of Georgia, 'Joint Declaration of the Foreign Ministers of Russian Federation and Georgia' (30 mei 2005), <https://reliefweb.int/report/georgia/full-text-joint-declaration-foreign-ministers-russian-federation-and-georgia> (24 februari 2020).

¹⁸⁴ Illarianov, 'The Russian Leadership's Preparation for War', 59.

¹⁸⁵ Rondeli, 'Russia and Georgia: Relations are still tense', 69-70.

¹⁸⁶ Randall E. Newnham, 'Georgia on my mind? Russian sanctions and the end of the 'Rose Revolution' *Journal of Eurasian Studies* 6 (2015), 161-170, aldaar 164.

¹⁸⁷ Ibidem.

¹⁸⁸ Ibidem.

¹⁸⁹ Ibidem, 165.

¹⁹⁰ Ibidem.

om te zorgen dat Georgië zijn binnenlandse gasnetwerk aan Gazprom zou verkopen.¹⁹¹ Het Russische Ministerie van Buitenlandse Zaken bestempelde deze beschuldiging als ‘hysterisch en verward’ en stelde dat deze ‘gevolgen kon hebben voor de onderlinge relatie’.¹⁹² Hierna werden in maart en mei 2006 economische sancties ingesteld tegen Georgische wijn en mineraalwater, waarvoor Rusland de grootste afzetmarkt was, omdat deze niet zouden voldoen aan kwaliteitseisen.¹⁹³

De climax kwam op 27 september 2006 met de bekendmaking door de Georgische Minister van Binnenlandse Zaken Vano Merabishvili van de ontdekking van een Russisch spionagenetwerk en arrestatie van vier GROe spionnen.¹⁹⁴ Deze spionnen verzamelden informatie over ‘Georgia’s defensive capabilities, strategies for integration with NATO, Georgian ports, railways and opposition political parties.’¹⁹⁵ Het Kremlin beschouwde deze actie als ‘an act of state terrorism with hostage-taking’.¹⁹⁶ Tevens versterkte deze onthulling ‘the already mature intention to punish Georgia.’¹⁹⁷ Dit is dan ook wat er gebeurde en leidde tot een nieuwe stap in escalatie: de Russische ambassade stopte met het accepteren van Georgische visa-aanvragen, ambassadeur Vyacheslav Kovalenko werd teruggeroepen naar Moskou en het Russische Ministerie van Noodsituaties stuurde een vliegtuig voor de evacuatie van gezinnen van Russische militairen.¹⁹⁸ Nadat op 29 september gevangenisstraffen werden uitgedeeld aan de GROe spionnen reageerde het Kremlin door tijdelijk te stoppen met de ontmanteling van bases in Georgië, de Georgische ambassade in Moskou te omsingelen en te patrouilleren met de Russische Zwarte Zee vloot langs de Georgische kust.¹⁹⁹ Dit was voor het eerst dat er sprake was van inzet van militaire middelen voor intimidatie.

Hiernaast werd de economische druk op Georgië buiten de bestaande sancties verder opgevoerd met de aankondiging van deportatie van Georgische arbeidsmigranten uit Rusland aangezien het volgens Lavrov verboden is ‘to insult Russia while thousands of Georgian citizens work on its territory’.²⁰⁰ Deze deportatie begon in oktober nadat de politie in Moskou

---

¹⁹¹ RFERL, ‘Georgia Blames Russia For Gas Pipeline Explosions’ (22 januari 2006), <https://www.rferl.org/a/1064942.html> (24 februari 2020).

¹⁹² Ibidem.

¹⁹³ Newnham, ‘Georgia on my mind?’, 166.

¹⁹⁴ Illarianov, ‘The Russian Leadership’s Preparation for War’, 61-62.

¹⁹⁵ Kelkitli, ‘Russian Foreign Policy in South Caucasus under Putin’, 78.

¹⁹⁶ BBC, ‘Georgia slams Russian “cleansing”’ (7 oktober 2006), <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/5415388.stm> (24 februari 2020).

¹⁹⁷ Tagliavini, ‘Fact-Finding Mission’, 20.

¹⁹⁸ Illarianov, ‘The Russian Leadership’s Preparation for War’, 62.

¹⁹⁹ Ibidem.

²⁰⁰ Ibidem.

scholen vroeg om lijsten van leerlingen met Georgische achternamen op te stellen en viel samen met het eenzijdig stopzetten van alle post en transportverbindingen waarmee het Russische embargo van Georgië compleet was.²⁰¹ Tegelijkertijd werd in Rusland zelf vastgoed dat in Georgische handen was onder het mom van schending van economische sancties binnengevallen.²⁰²

Na overleg tussen Poetin en Saakasjvili in Moskou op 26 november kwam er een einde aan deze ‘spionnenoorlog’ maar was er geen verdere verbetering in de relaties tussen Rusland en Georgië.²⁰³ Opvallend is dat Tagliavini wijst op het feit dat deze hele escalatie rondom de GROe spionnen niet nodig was aangezien de standaard *modus operandi* bij ontdekking van spionnen uitwijzing naar het land van herkomst is, niet arrestatie in ‘theatrale omstandigheden’ zoals dat gebeurde door de Georgische autoriteiten.²⁰⁴ Wat deze spanningen in 2006 dus laten zien is dat enerzijds zowel Saakasjvili als Poetin er bewust voor kozen om gebeurtenissen uit te vergroten waarmee de-escalatie compleet van tafel was en dat anderzijds de spanningen in 2006 al zo hoog opliepen dat het eigenlijk nog maar aan een kleine aanleiding ontbrak: militair geweld. Dit gebeurde wel in augustus 2008, wat uitmondde in de uitbraak van de Vijfdaagse Oorlog.

Conclusie

Nadat Georgië in 1991 onafhankelijk werd van de Sovjet-Unie veranderde de band tussen beide landen. Langzaam maar zeker kwam er een einde aan het gedeelde verleden en begon er een verdeeld heden. De westerse weg die Sjevardnadze aan het einde van zijn termijn insloeg werd intenser voortgezet onder zijn opvolger Saakasjvili, tegen de wil van Poetin in. Samen met het vasthouden van zowel Poetin als Saakasjvili aan hun onverenigbare veiligheidsdoctrines maakte dit dat de bilaterale relaties een historisch dieptepunt bereikten. Tegelijkertijd maakte Saakasjvilis toewijding aan zijn veiligheidsdoctrine zijn hoofddoel van Georgische territoriale integriteit nagenoeg onmogelijk doordat de sluiting van Russische bases in Georgië werd opgevangen met nieuwe in Abchazië en Zuid-Ossetië die daarmee significant in waarde toenamen voor het Kremlin. Tenslotte maakte deze onverenigbare aard dat zonder enige vorm van concessies verdere escalatie onvermijdelijk was. Desondanks kozen Saakasjvili en Poetin niet voor concessies of de-escalatie. Illustratief hiervoor was de

---

²⁰¹ BBC, ‘Georgia slams Russian “cleansing”’.

²⁰² Newnham, ‘Georgia on my mind?’, 166.

²⁰³ Illarianov, ‘The Russian Leadership’s Preparation for War’, 64.

²⁰⁴ Tagliavini, ‘Fact-Finding Mission’, 20.

‘spionnenoorlog’ van 2006 die met de normale *modus operandi* waarschijnlijk nooit zo hoog zou zijn opgelopen. Aangezien ook na de ontmoeting in november 2006 geen sprake was van verbetering in de relaties was het na 2006 voor beide eigenlijk nog maar een kleine stap naar de Vijfdaagse Oorlog. De militaire aanleiding die zich toen niet voordeed kwam er wel in augustus 2008, waarna de Vijfdaagse Oorlog een feit was.

4. Goede buren, verre vrienden

Als eerste democratisch gekozen leider van onafhankelijk Georgië zocht Edoeard Sjevardnadze vanaf 1999 naar manieren om sterke banden met de Verenigde Staten en EU te creëren. Hierbij gebruikte hij het internationale politieke netwerk wat hij had opgebouwd als minister binnen perestrojka en bracht zo de eerste Westerse hulp aan Georgië op gang.²⁰⁵ Deze hulp nam toe nadat de Rozenrevolutie van 2003 de in Kiev, Straatsburg en New York opgeleide Micheil Saakasjvili in januari 2004 aan de macht bracht.²⁰⁶ Onder zijn bewind verscheen de in hoofdstuk 3 besproken nieuwe veiligheidsdoctrine, werden EU-vlaggen gehesen bij Georgische overheidsgebouwen en kwam er een George W. Bush-avenue in Tbilisi.²⁰⁷ Met de Russische frustratie over deze Westerse koers als achtergrond zal in dit hoofdstuk geprobeerd worden om te verklaren hoe de relaties tussen Georgië, de EU en de Verenigde Staten voor 2008 bijdroegen aan het ontstaan van de Vijfdaagse Oorlog. Hierbij zal gebruik gemaakt worden van de European Neighbourhood Policy, het EU-Georgia Action Plan en de ‘U.S. Foreign Policy Agenda’ van het Amerikaanse State Department.

Europese (on)vrede

Al voor de Rozenrevolutie was de Europese Unie aanwezig in Georgië door middel van steun aan de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OSCE) en Georgische grenswachten.²⁰⁸ Desondanks was de rol van de EU in het Georgië van voor de Rozenrevolutie beperkt.²⁰⁹ De uitbreiding van de Europese Unie op 1 mei 2004 bood volgens het EU-Georgia Action Plan de mogelijkheid om hier wat aan te doen door ‘steeds sterker wordende banden te ontwikkelen, die verder gaan dan alleen samenwerking, en ook vergaande economische integratie en diepgaande politieke samenwerking omvatten.’²¹⁰

Het eerste initiatief hiervoor was de opname van Armenië, Azerbeidzjan en Georgië binnen de European Neighbourhood Policy op 14 juni 2004.²¹¹ Het doel van dit beleid was ‘to share the benefits of the EU’s 2004 enlargement with neighbouring countries in strengthening

---

²⁰⁵ Nilsson, ‘Georgia’s Rose Revolution’, 98.

²⁰⁶ Waal, *The Caucasus*, 190.

²⁰⁷ Newnham, ‘Georgia on my mind?’, 163.

²⁰⁸ Lynch, ‘Why Georgia Matters’, 61.

²⁰⁹ Leila Alieva, ‘EU and South Caucasus’, Center for Applied Policy Research Discussion Paper (December 2006), http://www.cap.lmu.de/download/2006/2006_Alieva.pdf (13 maart 2020), 2.

²¹⁰ Europese Unie, ‘EU-Georgia Action Plan’ (2006), <https://library.euneighbours.eu/content/eu-georgia-action-plan> (11 maart 2020), 1.

²¹¹ Yelda Demirag, ‘EU Policy towards South Caucasus and Turkey’, *Perceptions. Journal of International Affairs* 9 (2004) 4, 91-105, aldaar 98.

stability, security and well-being for all concerned.’²¹² Het beleid was zo ontworpen dat EU buurlanden de kans kregen ‘to participate in various EU activities, through greater political, security, economic and cultural co-operation.’²¹³ Voor de Zuidelijke Kaukasus lag de prioriteit op ‘reinforced, credible and sustained commitment towards democracy, the rule of law, respect for human rights, and progress towards the development of a market economy.’²¹⁴ Hiermee begon de EU zich voor het eerst te gedragen als regionale speler.

Tevens waren ‘increased efforts to promote the settlement of the conflicts in the region’ en verdieping van de samenwerking op het gebied van energie nodig omdat de Zuidelijke Kaukasus, vanuit Europees perspectief, een belangrijke regio is voor de productie en doorvoer van olie en gas.²¹⁵ Om al te grote afhankelijkheid van Russisch gas te voorkomen zocht de EU naar nieuwe leveranciers, zoals Azerbeidzjan.²¹⁶ Dit leidde met Amerikaanse steun tot de opening van de Bakoe-Tbilisi-Ceyhan pijpleiding die in 2005 de Zuidelijke Kaukasus verbond met Europa.²¹⁷ Voor het Kremlin leidde dit tot zorgen omdat deze alternatieve route voor olie en gas vanuit de Kaspische Zee en Centraal Azië niet via Rusland loopt.²¹⁸ Ook wordt de BTC-pijpleiding als bewijs gezien voor het vergaren van invloed door het Westen in de traditionele Russische invloedssfeer.²¹⁹ Voor de EU passen de ENP en de BTC-pijpleiding binnen de European Security Strategy van december 2003 waarin staat dat het de taak is van de EU om bij te dragen aan ‘a ring of well governed countries to the East of the European Union [...] with whom we can enjoy close and cooperative relations.’²²⁰

Mede doordat de ENP aan de Georgische regering de kans bood om bij te dragen aan EU-initiatieven werd de ENP in eerste instantie warm ontvangen door Saakasjvili. Uit de veiligheidsdoctrine van 2005 blijkt namelijk dat ‘integration into European and Euro-Atlantic political, economic and security systems is the firm will of Georgian people. Georgia welcomes NATO and EU enlargement [and] integration to NATO and the EU represents a top

---

²¹² Europese Commissie, ‘European Neighbourhood Policy Strategy Paper’ (12 mei 2004), https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/2004_communication_from_the_commission_-_european_neighbourhood_policy_-_strategy_paper.pdf (12 maart 2020), 3.

²¹³ Ibidem.

²¹⁴ Ibidem, 11.

²¹⁵ Ibidem.

²¹⁶ Svante E. Cornell, Mamuka Tsereteli en Vladimir Socor, ‘Geostrategic Implications of the Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline’ in S. Frederick Starr & Svante E. Cornell, *The Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline: Oil Window to the West* (Uppsala 2005), 27.

²¹⁷ Ibidem, 24-25.

²¹⁸ Ibidem, 23.

²¹⁹ BBC, ‘Caspian oil set for fast flow to the West’ (5 mei 2005), <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/4508633.stm> (17 maart 2020).

²²⁰ Europese Commissie, ‘European Neighbourhood Policy Strategy Paper’, 6.

priority of Georgian foreign and security policy.²²¹ Saakasjvili hoopte tevens dat de EU, mede doordat conflict settlement in de ENP was vastgelegd, kon bijdragen aan de territoriale integriteit van Georgië. Hij hoopte op EU-bemiddeling als vervanging van de ‘bevooroordeelde’ Russische bemiddeling rondom Abchazië en Zuid-Ossetië.²²² Deze bestond namelijk uit schending van territoriale integriteit via het verstrekken van paspoorten en de inzet van peacekeepers. Vanuit de EU bleef de gehoopte steun echter uit door angst voor schade aan de relaties tussen de EU en Rusland.²²³ Dit leidde tot toenemende irritatie bij Saakasjvili die verklaarde dat hij Europeanen zag als ‘too soft, unable to understand the degree of real challenges the Georgian government is facing.’²²⁴

Desondanks bleef er Georgische hoop nadat het Kremlin in december 2004 via een veto een einde maakte aan de OSCE grensmissie langs de Georgisch-Russische grens.²²⁵ Dit was het moment waarop Georgië de EU ‘smeekte’ om de OSCE missie over te nemen.²²⁶ Ondanks deze smeekbede gebeurde dit niet wat leidde tot diepe teleurstelling bij de Georgische regering. De EU leefde de gedeelde waarden niet na en zwichtte volgens Georgische parlementsleden voor Russische druk ten koste van de Georgische veiligheid en Europese stabiliteit.²²⁷ Dit was de volgende teleurstelling waarna Saakasjvili in september 2005 de EU opriep ‘to get its act together and work out a coherent policy to help sustain the young democratic governments on its fringes.’²²⁸ Ook zei hij: ‘Georgia ha[s] received lots of promises from the EU, but little ha[s] materialized.’²²⁹ In 2006 kwam de EU hierom, in navolging met de ENP, met het EU-Georgia Action Plan. In dit Action Plan werden de prioriteiten voor Georgische samenwerking met de EU vastgelegd.²³⁰ Een van deze prioriteiten was ‘peaceful resolution of internal conflicts.’²³¹ Desondanks werd opnieuw geen directe rol voor de EU in bemiddeling vastgelegd. In plaats hiervan werd de EU-steun aan de

---

²²¹ Georgisch Parlement, ‘National Security Concept’ (2005).

²²² Nilsson, ‘Georgia’s Rose Revolution’, 92.

²²³ RFERL, ‘On Lisbon Sidelines, Tbilisi’s Western Bid Gets Warm Words’ (19 oktober 2007), <https://www.rferl.org/a/1078988.html> (10 maart 2020)

²²⁴ Civil.ge, ‘Saakashvili Bitter-Sweet on Council of Europe’ (18 januari 2005) <https://civil.ge/archives/107078> (12 maart 2020).

²²⁵ RFERL, ‘Russia/Georgia: Moscow Vetoes OSCE’s Border-Monitoring Mission’ (30 december 2004), <https://www.rferl.org/a/1056632.html> (12 maart 2020).

²²⁶ Lynch, ‘Why Georgia Matters’, 14.

²²⁷ Ibidem.

²²⁸ Financial Times, ‘Georgia calls on Europe for coherent policy’ (20 september 2005), <https://www.ft.com/content/b8008902-2a10-11da-b890-00000e2511c8> (12 maart 2020)

²²⁹ Ibidem.

²³⁰ Europese Unie, ‘EU-Georgia Action Plan’ (2006), 2.

²³¹ Ibidem.

VN en OSCE versterkt ‘in order for them to carry out the implementation of their mandate’.²³²

Dit is illustratief voor wat Dov Lynch het gevaar van Europa’s retoriek met betrekking tot Georgië noemt: teleurstelling.²³³ Ondanks het feit dat Saakasjvili meermaals de Georgische teleurstelling uitte, bleef de EU vasthouden aan haar eigen benadering om de relaties met Rusland niet te schaden. Binnen deze benadering dacht de EU dat zij door middel van de OSCE en haar aantrekkingskracht voor buurlanden (zoals ook in de Georgische veiligheidsdoctrine naar voren komt) de conflicterende partijen door middel van soft power tot vrede kon verleiden.²³⁴ Dit bleek een te zwakke strategie in Georgië en deed samen met de meerdere teleurstellingen af aan de legitimiteit van de EU in Georgië. Hierdoor werden latere waarschuwingen vanuit de EU over de afnemende democratie in november 2007 weggewuifd. De EU bood niet de door Saakasjvili gehoopte vreedzame oplossing rondom de status van Zuid-Ossetië, werd als regionale speler niet meer serieus genomen en dreef hem zo deels tot een andere oplossing die zich in augustus 2008 uitte.

‘Beacon of Liberty’

Een andere Westerse speler die zich met meer assertiviteit in de Kaukasus liet gelden was de VS. Net als bij de EU nam de Amerikaanse steun toe na de Rozenrevolutie, maar was deze daarvoor ook al redelijk groot. Zo was de VS de grootste buitenlandse financiële donor met investeringen van in totaal 1,4 miljard dollar tussen 1992 en 2004, tegenover 490 miljoen dollar aan EU-steun in dezelfde periode.²³⁵ Hierdoor behoorde Georgië tot de top van ontvangende landen van Amerikaanse steun en illustreert dit volgens het Amerikaanse Congres de ‘high level of concern for its fate within the Administration and Congress.’²³⁶

Naast financiële steun was de VS ook een van de grootste verleners van militaire steun aan Georgië. Dit gebeurde via het ‘Georgia Border Security and Law Enforcement (GBSLE) Assistance Program’ binnen het ‘Export Control and Related Border Security Program.’²³⁷ Door middel van GBSLE, het grootste door de Amerikaanse regering gefinancierde

---

²³² Europese Unie, ‘EU-Georgia Action Plan’ (2006), 17.

²³³ Lynch, ‘Why Georgia Matters’, 14.

²³⁴ Esther Barbé en Elisabeth Johansson-Nogués, ‘The EU as a Modest ‘Force for Good’: The European Neighbourhood Policy’, *International Affairs* 84 (2008) 1, 81-96, aldaar 87-88.

²³⁵ United States Congressional Research Service, ‘Georgia [Republic]: Recent Developments and U.S. Interests’ (11 maart 2005), https://www.everycrsreport.com/files/20050311_97-727_c0e3ad0e82eb58bd7057d6200a4ad1b9679a90b9.pdf (12 maart 2020), 1.

²³⁶ Ibidem.

²³⁷ Svante E. Cornell, Roger N. McDermott, William D. O’Malley, Vladimir Socor en S. Frederick Starr, *Regional Security in the South Caucasus: The Role of NATO* (Washington 2004), 61.

hulpprogramma in Georgië, is de Georgische regering sinds het vertrek van Russische grenswachten in 1998 geholpen bij de grensbewaking.²³⁸ Hiernaast begon de VS in mei 2002 het Georgia Train and Equip Program (GTEP), dat 64 miljoen dollar kostte.²³⁹ Volgens het Amerikaanse Ministerie van Defensie hielp GTEP het Georgische leger in het weerstaan van Russische militaire druk om troepen op Georgisch grondgebied toe te laten en leidde het tot de verbetering van terrorismebestrijding.²⁴⁰ In april 2004 werd dit programma beëindigd en opgevolgd door het ‘Sustainment and Stability Operation Program (SSOP)’ dat anderhalf jaar duurde. Ook voor dit programma bedroegen de kosten 64 miljoen dollar en werden 2,000 troepen getraind die steun konden verlenen aan door de VS-geleide coalities.²⁴¹ Waar de EU dus meermaals zijn neutraliteit benadrukte, gaf de VS duidelijk de voorkeur aan andere invulling met meerdere steunprogramma’s op militair gebied.

Nadat de Rozenrevolutie Saakasjvili aan de macht bracht werden de banden door de VS verder aangehaald. De basis hiervoor was het buitenlandbeleid van de Bush administratie waarbinnen de VS, volgens eigen beleidsdocumenten, steun verleende aan ‘the growth of democratic movements and institutions in every nation and culture with the ultimate goal of ending tyranny in our world.’²⁴² Bij zijn staatsbezoek aan Georgië in 2005 zei Bush tegen Saakasjvili ‘Because you acted, Georgia is today both sovereign and free and a beacon of liberty for this region and the world.’²⁴³ Hierbij beloofde hij Saakasjvili dat ‘The American people will stand with you, [...] you’ve got a solid friend in America.’²⁴⁴ De Rozenrevolutie werd door de VS als voorbeeld voorgehouden en diende als bewijs dat democratie zich nog steeds kon vestigen in niet-democratische staten.²⁴⁵

Andersom slaagde Saakasjvili er in om persoonlijke banden op te bouwen met belangrijke Republikeinse senatoren, waaronder John McCain.²⁴⁶ Saakasjvili steunde het beleid van Bush in Irak en was bereid om hieraan bij te dragen.²⁴⁷ Saakasjvili bleef Georgische troepen sturen terwijl andere landen zich terugtrokken waardoor Georgië uiteindelijk na Groot-Brittannië de

---

²³⁸ Cornell, *Regional Security in the South Caucasus*, 61.

²³⁹ USCRS, ‘Georgia: Recent Developments and U.S. Interests’, 2.

²⁴⁰ Ibidem.

²⁴¹ Ibidem.

²⁴² U.S. Department of State, ‘U.S. Foreign Policy in the 21st century’, *Foreign Policy Agenda* 11 (2006) 3, 1-39, aldaar 2.

²⁴³ CNN, ‘Bush: Georgia “beacon of liberty”’ (11 mei 2005), <https://edition.cnn.com/2005/WORLD/europe/05/10/bush.tuesday/> (13 maart 2020).

²⁴⁴ Ibidem.

²⁴⁵ Alexander Cooley en Lincoln A. Mitchell, ‘No Way to Treat Our Friends: Recasting Recent U.S.-Georgian Relations’, *The Washington Quarterly* 32(2009)1, 27-41, aldaar 29.

²⁴⁶ George Khelashvili en S. Neil Macfarlane, ‘The Evolution of US Policy towards the Southern Caucasus’, *Uluslararası İlişkiler*, 7 (2010) 26, 105-124, aldaar 111.

²⁴⁷ Cooley en Mitchell, ‘No Way to Treat Our Friends’, 29.

belangrijkste partner van de VS was in Irak.²⁴⁸ Saakasjvili toonde hiermee zijn bereidheid die ook in het veiligheidsdoctrine was benadrukt, namelijk dat ‘Georgia has already proved its readiness to share the responsibility of the collective security by sending its troops to Kosovo and Afghanistan.’²⁴⁹ De aanhoudende Georgische steun in Irak werd gewaardeerd door de Amerikaanse regering.²⁵⁰ Waar de EU Saakasjvili dus meermaals teleurstelde, was de VS volgens Lynch ‘a real actor: it provide[d] real support to the development of the Georgian Armed Forces [and] real money to support Georgia’s development goals.’²⁵¹

De Amerikaanse steun ontwikkelde een belonend karakter. In 2005 kreeg de Saakasjvili-regering 300 miljoen dollar voor infrastructuurprojecten wegens ‘good governance’ waarop Saakasjvili zei: ‘It sends a strong message. It’s a reward for the whole process.’²⁵² Dit onderbouwen Cooley en Mitchell die stellen dat na de Rozenrevolutie een verschuiving plaatsvond van steun voor de ontwikkeling van democratische instituties in de Georgische maatschappij naar directe steun aan de Georgische regering.²⁵³ In bredere zin zien Khelashvili en Neil Macfarlane dat deze steun samen met de banden die Saakasjvili’s met senatoren in de VS en Bush zelf had leidde tot een samensmelting van de Georgische staat met de persoon van de president.²⁵⁴ Dit was niet zonder gevolgen, want nadat de Rozenrevolutie afzwakte, werden ook de democratische beloften van Saakasjvili zwakker met de noodtoestand in november 2007 als dieptepunt. In Europa leidde dit tot zorgen en uiteindelijke waarschuwingen, maar de VS bleef Georgië, en vooral Saakasjvili, als democratisch succes promoten.²⁵⁵

Voor Saakasjvili gaf dit het gevoel dat hij altijd op de VS kon rekenen voor steun.²⁵⁶ Deze persoonlijke banden hadden ook tot gevolg dat de VS geen neutrale oplossing voor de situatie rondom Zuid-Ossetië kon bieden.²⁵⁷ De VS nam namelijk de Georgische oplossing, het herstel van territoriale integriteit, over. Tenslotte leidde de combinatie tussen deze persoonlijke band, uitgebleven Europese bemiddeling, gebrek aan Amerikaanse neutraliteit en het gevoel dat Saakasjvili op de VS kon rekenen ertoe dat de Bush-regering Saakasjvili niet voldoende kon weerhouden van een gewelddadige oplossing rondom Zuid-Ossetië.²⁵⁸ Waar

---

²⁴⁸ Newnham, ‘Georgia on my mind?’, 163.

²⁴⁹ Georgisch Parlement, ‘National Security Concept’ (2005).

²⁵⁰ Cooley en Mitchell, ‘No Way to Treat Our Friends’, 29.

²⁵¹ Lynch, ‘Why Georgia Matters’, 15.

²⁵² Financial Times, ‘Georgia calls on Europe for coherent policy’ (20 september 2005).

²⁵³ Cooley en Mitchell, ‘No Way to Treat Our Friends’, 29.

²⁵⁴ Khelashvili en Neil Macfarlane, ‘US Policy towards the Southern Caucasus’, 111.

²⁵⁵ Cooley en Mitchell, ‘No Way to Treat Our Friends’, 30.

²⁵⁶ Ibidem.

²⁵⁷ Ibidem, 31.

²⁵⁸ Ibidem, 35-36.

de EU Saakasjvili dus door teleurstellingen naar een andere oplossing voor territoriale integriteit dreef, steunde de VS door de samensmelting van de Georgische staat met de persoon van de president, deze alternatieve oplossing.

Conclusie

Nadat de Rozenrevolutie Saakasjvili aan de macht bracht en van Georgië een democratie leek te maken, kwam er hulp vanuit de EU en de VS op gang. Hiervan had Saakasjvili bepaalde verwachtingen. Zo stond hij open voor de uitbreiding van de EU en hoopte hij dat Europa een bijdrage kon leveren aan zijn doel van Georgische territoriale integriteit. Ondanks zijn hoop en herhaaldelijke uitingen van teleurstelling bleef deze hulp uit. De EU hield, om de relaties met Rusland niet te benadelen, vast aan steun voor de OSCE en VN voor bemiddeling rondom Zuid-Ossetië. Dit dreef Saakasjvili niet alleen naar een andere oplossing, maar ook naar een 'sterkere' bondgenoot: de VS. Bush had Saakasjvili bij zijn staatsbezoek in 2005 er namelijk van verzekerd dat hij kon rekenen op de VS. Samen met de verschuiving na de Rozenrevolutie van Amerikaanse hulp voor maatschappelijke democratische initiatieven naar directe staatssteun en de overname van de eis van territoriale integriteit kreeg Saakasjvili het gevoel dat de VS achter hem stond. Voor het ontstaan van de Vijfdaagse Oorlog betekende dit dat teleurstelling door de EU Saakasjvili tot een andere oplossing dreef. De EU werd 'vervangen' door de VS. Daar vond onder Bush samensmelting tussen de Georgische staat en de persoon van de president plaats waardoor de VS onvoldoende in staat was om Saakasjvili voor augustus 2008 van geweld te weerhouden.

Conclusie

Zuid-Ossetië is een betwiste regio omgeven door ‘frozen conflict’ die fungeert als geopolitieke breuklijn. Door het herhaaldelijk uitblijven van een uiteindelijke oplossing verdwenen regionale spanningen nooit volledig naar de achtergrond waardoor zich meerdere geopolitieke bevingen voordeden. De Vijfdaagse Oorlog in augustus 2008 is hiervan het meest recente voorbeeld. Het beladen verleden tussen Georgië en Zuid-Ossetië waarbinnen onverenigbare belangen en wensen spelen bleek al vaker tot zowel bevrozing als ontdooiing van dit ‘frozen conflict’ te hebben geleid. Voor Georgië speelt het historisch gemotiveerde belang van territoriale integriteit, zo ook onder Saakasjvili. Deze wens en het handelen op basis hiervan in Adzjarië en Zuid-Ossetië in 2004 vormden het begin van een verregaande escalatie die in augustus 2008 tot geweldsuitbarsting kwam.

Het eerste teken van deze escalatie was de herinnering van Poetin aan Saakasjvili dat hij geen cadeaus zou krijgen in Abchazië en Zuid-Ossetië na de verdrijving van Abasjidze uit Adzjarië in 2004. De onverenigbare veiligheidsdoctrines van Georgië en Rusland en vasthoudendheid hieraan door zowel Poetin en Saakasjvili bracht de meest precaire relatie ooit tussen twee voormalige Sovjetstaten voort. Saakasjvili’s Westerse koers, retoriek rondom Zuid-Ossetië en het vasthouden aan sluiting van Russische militaire bases dreef Poetin ertoe Russische paspoorten in Zuid-Ossetië te verstrekken en in lijn met zijn veiligheidsdoctrine nieuwe militaire bases in Zuid-Ossetië te bouwen. Hiermee was Zuid-Ossetië, als Russisch militair protectoraat, opgenomen binnen de Russische invloedssfeer en significant in waarde toegenomen voor Poetin waardoor Saakasjvili’s doel van territoriale integriteit flink bemoeilijkt werd.

Het jaar 2004, waarin de politieke verandering na de Rozenrevolutie vorm kreeg, was ook een sleuteljaar voor de relaties tussen Georgië, de EU en de VS. Zij deden als regionale spelers namelijk hun intrede in Georgië. Saakasjvili hoopte dat de EU als bemiddelaar zou kunnen bijdragen aan zijn wens van territoriale integriteit. Desondanks stelde de EU hem meermaals teleur. De VS bood uitkomst waar Bush Saakasjvili ervan verzekerde dat hij op de VS kon rekenen. De band die hieruit voortkwam baarde Poetin zorgen en gaf Saakasjvili het gevoel dat hij op de juiste weg was voor zijn ‘oplossing’ rondom Zuid-Ossetië. Hiermee was de VS onvoldoende in staat om Saakasjvili van geweld te weerhouden. In 2006 werd vervolgens een nieuwe climax bereikt in de al verregaande escalatie. De onafhankelijke koers van Georgië zorgde voor meerdere Russische strafmaatregelen en de bilaterale relaties bereikten door de Georgische ontdekking van Russische spionnen en Russische economische

druk al zo'n dieptepunt dat het voor totale escalatie nog maar aan één aanleiding ontbrak: militair geweld. Deze aanleiding deed zich voor in augustus 2008 waarmee deze regionale spanningsopbouw onafwendbaar uitmondde in de Vijfdaagse Oorlog als prijs voor de onafhankelijke Georgische koers.

Hoewel Saakasjvili en Poetin als de belangrijkste actoren in de aanloop naar de Vijfdaagse Oorlog fungeerden, waren het niet alleen de politieke spanningen tussen Georgië en Rusland die tot de uitbraak van deze oorlog hebben geleid. De beladen relatie tussen Georgië en Zuid-Ossetië met conflicterende belangen, de strategische waarde van Zuid-Ossetië voor de Russische veiligheid en aanwezigheid van de VS en de EU in Georgië hebben namelijk ook bijgedragen aan de escalatie van de bilaterale spanningen tussen Georgië en Rusland. Tegelijkertijd vormden de spanningen tussen Georgië en Rusland de achtergrond voor de relaties tussen Georgië en Zuid-Ossetië en Rusland en Zuid-Ossetië. Ook waren deze bilaterale spanningen van invloed op de motieven voor de Georgische toenadering tot het Westen. Er was dus sprake van zowel regionale escalatie als regionale beïnvloeding in de aanloop naar de Vijfdaagse Oorlog.

In dit onderzoek is geprobeerd om alle relevante actoren en spanningen aan bod te laten komen maar zijn sommige zaken minder besproken, zoals internationale organisaties en bondgenootschappen als de VN en NAVO. Dit omdat zij in mindere mate dan de EU en de VS direct bij Georgië betrokken waren. De bevindingen van dit onderzoek zouden getoetst kunnen worden door verdere bestudering van beleidsdocumenten naast de hier gebruikte veiligheidsdoctrines van zowel Rusland als Georgië. Voor vervolgonderzoek zou naast verdere bestudering van beleidsdocumenten ook een vergelijking gemaakt kunnen worden tussen de verstrekking van Russische paspoorten in Zuid-Ossetië en in Oost-Oekraïne. Hiermee kunnen mogelijke overeenkomsten worden aangetoond en kan worden bekeken hoe de Russische positie ten aanzien van Oost-Oekraïne en de Krim zich verhoudt tot de Russische positie ten aanzien van Zuid-Ossetië. Ook een vergelijking tussen in 2008 grotendeels internationaal erkend Kosovo en internationaal niet erkend Zuid-Ossetië kan tot nieuw inzicht leiden. Hiermee wordt de rol van internationale erkenning binnen 'frozen conflict' mogelijk inzichtelijk aangezien er door deze internationale erkenning voor Kosovo in 2008 een oplossing kwam terwijl de situatie rondom Zuid-Ossetië zich na de Vijfdaagse Oorlog opnieuw zonder blijvende oplossing bevroor.

Bronnen

Afbeelding voorblad: eigen foto.

Afbeelding 1: The Parliament of the United Kingdom, 'The Georgia conflict', <https://publications.parliament.uk/pa/cm200809/cmselect/cmdfence/276/27606.htm> (11 december 2019).

Afbeelding 2: SFGate, 'U.S. troops entering Georgian quagmire' (29 maart 2002) <https://www.sfgate.com/news/article/U-S-troops-entering-Georgian-quagmire-2860752.php> (23 februari 2004).

'Agreement on Principles of Settlement of the Georgian – Ossetian Conflict', (Sochi, 24 juni 1992)

https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/GE%20RU_920624_AgreemenOnPrinciplesOfSettlementGeorgianOssetianConflict.pdf (24 januari 2020).

BBC, 'Caspian oil set for fast flow to the West' (5 mei 2005)

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/4508633.stm> (17 maart 2020).

BBC, 'Georgia slams Russian "cleansing"' (7 oktober 2006)

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/5415388.stm> (24 februari 2020).

Civil.ge, 'Full Text: Saakashvili's Address at UN General Assembly – 2006' (22 september 2006), <https://civil.ge/archives/115399> (25 maart 2020).

Civil.ge, 'Russian MP Calls for Operation in Pankisi Gorge' (14 mei 2002),

<https://civil.ge/archives/101666> (28 maart 2020).

Civil.ge, 'Saakashvili Bitter-Sweet on Council of Europe' (18 januari 2005)

<https://civil.ge/archives/107078> (12 maart 2020).

Civil.ge, 'South Ossetia Crisis Recedes, but Russia-Georgia Arms Row Persists' (12 juli 2004) <https://civil.ge/archives/115647> (24 maart 2020).

CNN, 'Bush: Georgia "beacon of liberty"' (11 mei 2005)

<https://edition.cnn.com/2005/WORLD/europe/05/10/bush.tuesday/> (13 maart 2020).

Eurasianet, 'Saakashvili: Russia to Blame for South Ossetia Crisis' (12 juli 2004),

<https://eurasianet.org/saakashvili-russia-to-blame-for-south-ossetia-crisis> (24 maart 2020).

Europese Commissie, 'European Neighbourhood Policy Strategy Paper' (12 mei 2004),

https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/2004_communication_from_the_commission_-_european_neighbourhood_policy_-_strategy_paper.pdf (12 maart 2020).

Europese Unie, 'EU-Georgia Action Plan' (2006), <https://library.euneighbours.eu/content/eu-georgia-action-plan> (11 maart 2020).

Financial Times, 'Georgia calls on Europe for coherent policy' (20 september 2005), <https://www.ft.com/content/b8008902-2a10-11da-b890-00000e2511c8> (12 maart 2020).

Georgisch Parlement, 'National Security Concept' (2005), http://www.parliament.ge/files/292_880_927746_concept_en.pdf (12 maart 2020).

Georgisch Parlement, 'The Constitution of Georgia' (27 december 2006), http://www.parliament.ge/files/68_1944_951190_CONSTIT_27_12.06.pdf (25 maart 2020).

International Court of Justice, 'Memorial of Georgia' in: Application of the International Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination. Georgia v. Russian Federation, Vol. 1 (September 2009), <https://www.icj-cij.org/files/case-related/140/16097.pdf> (24 januari 2020).

International Crisis Group, 'Georgia: Avoiding War in South Ossetia', (26 november 2004), <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/caucasus/georgia/georgia-avoiding-war-south-ossetia> (12 december 2019).

RFERL, 'Georgia Blames Russia For Gas Pipeline Explosions' (22 januari 2006), <https://www.rferl.org/a/1064942.html> (24 februari 2020).

RFERL, 'On Lisbon Sidelines, Tbilisi's Western Bid Gets Warm Words' (19 oktober 2007), <https://www.rferl.org/a/1078988.html> (10 maart 2020).

RFERL, 'Russia/Georgia: Moscow Vetoes OSCE's Border-Monitoring Mission' (30 december 2004), <https://www.rferl.org/a/1056632.html> (12 maart 2020).

Russisch Ministerie van Buitenlandse Zaken, 'National Security Concept of the Russian Federation' (10 januari 2000), https://www.mid.ru/en/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptlCk6BZ29/content/id/589768 (24 februari 2020).

Tagliavani, Heidi, 'Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia Report' Vol. 2, (September 2009) https://www.mpil.de/en/pub/publications/archive/independent_international_fact.cfm (24 februari 2020).

The Nation, 'The Cold War That Wasn't. Deconstructing the New York Times fairy tale about how nasty Russia invaded innocent Georgia.' (22 oktober 2008), <https://www.thenation.com/article/archive/cold-war-wasnt/> (24 maart 2020).

United Nations Association of Georgia, 'Joint Declaration of the Foreign Ministers of Russian Federation and Georgia' (30 mei 2005) <https://reliefweb.int/report/georgia/full-text-joint-declaration-foreign-ministers-russian-federation-and-georgia> (24 februari 2020).

United States Congressional Research Service, 'Georgia's Pankisi Gorge: Russian Concerns and U.S. Interests' (6 maart 2003)
https://www.everycrsreport.com/files/20030306_RS21319_bb7cf52b928cc1e18ac27876f0e2f43d71b8dc5e.pdf (23 februari 2020).

United States Congressional Research Service, 'Georgia [Republic]: Recent Developments and U.S. Interests' (11 maart 2005), https://www.everycrsreport.com/files/20050311_97-727_c0e3ad0e82eb58bd7057d6200a4ad1b9679a90b9.pdf (12 maart 2020).

United States Department of State, 'U.S. Foreign Policy in the 21st century', *Foreign Policy Agenda* 11 (2006) 3, 1-39.

Zuid-Ossetisch Ministerie van Buitenlandse Zaken, 'Declaration of the Genocide of 1920 in South Ossetia' (22 juni 2011), <http://www.mfa-rso.su/en/node/362> (25 maart 2020).

Literatuur

Alieva, Leila, 'EU and South Caucasus', Center for Applied Policy Research Discussion Paper (December 2006) http://www.cap.lmu.de/download/2006/2006_Alieva.pdf (13 maart 2020).

Artman, Vincent M. 'Documenting Territory: Passportisation, Territory, and Exception in Abkhazia and South Ossetia' *Geopolitics* 18 (2013) 3, 682-704.

Barbé, Esther en Elisabeth Johansson-Nogués, 'The EU as a Modest 'Force for Good': The European Neighbourhood Policy', *International Affairs* 84 (2008) 1, 81-96.

Birch, Julian, 'Ossetiya – land of uncertain frontiers and manipulative elites', *Central Asian Survey* 18 (1999) 4, 501-534.

Bubenok, Oleg, 'The Ossets in the Southern Caucasus: Natives or Newcomers?', *The Caucasus & Globalization* 1 (2007) 4, 119-132.

Chikovani, Vakhtang en Shorena Kurtsikidze, 'Georgia's Pankisi Gorge: An Ethnographic Survey', *University of California Berkeley Program in Soviet and Post-Soviet Studies*, 1 mei 2002.

Cooley, Alexander en Lincoln A. Mitchell, 'No Way to Treat Our Friends: Recasting Recent U.S.-Georgian Relations', *The Washington Quarterly* 32 (2009) 1, 27-41.

Cornell, Svante E., Roger N. McDermott, William D. O'Malley, Vladimir Socor en S. Frederick Starr, *Regional Security in the South Caucasus: The Role of NATO* (Washington 2004).

Cornell, Svante E., Mamuka Tsereteli en Vladimir Socor, 'Geostrategic Implications of the Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline' in S. Frederick Starr & Svante E. Cornell, *The Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipeline: Oil Window to the West* (Uppsala 2005).

Cornell, Svante E., *Small nations and great powers: a study of ethnopolitical conflict in the Caucasus* (Londen, 2001).

Demirag, Yelda, 'EU Policy towards South Caucasus and Turkey', *Perceptions. Journal of International Affairs* 9 (2004) 4, 91-105.

Emerson, Michael, 'Post-Mortem on Europe's First War of the 21st century', *CEPS Policy Brief* (2008) 167, 1-7.

German, Tracey, 'Abkhazia and South Ossetia: Collision of Georgian and Russian Interests', *Russie.Nei.Visions* (2006) 11, 1-17.

German, Tracey, 'Securing the South Caucasus: Military Aspects of Russian Policy towards the Region since 2008', *Europe-Asia Studies* 64 (2012) 9, 1650-1666.

Gerrits, Andre W. M. en Max Bader, 'Russian patronage over Abkhazia and South Ossetia: implications for conflict resolution', *East European Politics* 32 (2016) 3, 297-313.

Gordadze, Thornike, 'Georgian-Russian Relations in the 1990s' in: Svante E. Cornell en S. Frederick Starr, *The Guns of August 2008: Russia's war in Georgia* (New York 2009).

Illarianov, Andrei, 'The Russian Leadership's Preparation for War, 1999-2008' in: Svante E. Cornell en S. Frederick Starr, *The Guns of August 2008: Russia's war in Georgia* (New York 2009).

Kelkitli, Fatma Asli, 'Russian Foreign Policy in South Caucasus under Putin', *Perceptions* 13 (2008) 3, 73-91.

Khelashvili, George en S. Neil Macfarlane, 'The Evolution of US Policy towards the Southern Caucasus', *Uluslararası İlişkiler*, 7 (2010) 26, 105-124.

Kirova, Iskra, *Public Diplomacy and Conflict Resolution: Russia, Georgia and the EU in Abkhazia and South Ossetia* (Los Angeles, 2012).

Kolstø, Pål en Helge Blakkisrud, 'Living with Non-recognition: State- and Nation-building in South Caucasian Quasi-states' *Europe-Asia Studies* 60 (2008) 3, 483-509.

König, Marietta, 'The Georgian-South Ossetian Conflict', in: IFSH (red.), *OSCE Yearbook 2004* (Baden-Baden 2005), 237-249.

Lynch, Dov, 'Why Georgia matters', European Union Institute for Security Studies *Chaillot paper* (2006) 86, 1-94.

MacFarlane, S. Neil, 'Frozen Conflicts in the Former Soviet Union – The Case of Georgia/South Ossetia', in: IFSH (red.), *OSCE Yearbook 2008* (Baden-Baden 2009), 23-33.

Nagashima, Toru, 'Russia's Passportization Policy toward Unrecognized Republics. Abkhazia, South Ossetia, and Transnistria', *Problems of Post-Communism* 66 (2019) 3, 186-199.

Naumkin, Vitaly V., 'Russian Policy in the South Caucasus', *Connections* 1 (2002) 3, 31-38.

Newnham, Randall E., 'Georgia on my mind? Russian sanctions and the end of the 'Rose Revolution' *Journal of Eurasian Studies* 6 (2015), 161-170.

Nilsson, Niklas, 'Georgia's Rose Revolution: The Break with the Past' in: Svante E. Cornell en S. Frederick Starr, *The Guns of August 2008: Russia's war in Georgia* (New York 2009).

Popescu, Nicu, 'Outsourcing" *de facto* Statehood: the Secessionist Entities in Georgia and Moldova', *CEPS Policy Briefs* 1 (2006) 12, 1-15.

Rondeli, Alexander, 'Russia and Georgia: Relations are still tense', *The Caucasus & Globalization* 1 (2006) 1, 67-74.

Sammut, Dennis en Nikola Cvetkovski, *The Georgia-South Ossetia Conflict* (Londen 1996).

Toal, Gerard, 'Russia's Kosovo: A Critical Geopolitics of the August 2008 War over South Ossetia.', *Eurasian Geography and Economics* 49 (2008) 6, 670-705.

Waal, Thomas de, *The Caucasus: An introduction* (New York, 2010).